

*2014 Kıbrıs'ta Çözüm Sonrası
Beklentilerin Karşılanması Çalıştayı*

***Sonuç Raporu
ve
Eylem Haritası***

Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK (Editör)

2014 Kıbrıs'ta Çözüm Sonrası Beklentilerin Karşılanması Çalıştayı Sonuç Raporu ve Eylem Haritası

EkoAvrasya Yayın No: 2014/2

Editör

Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK

Teknik Koordinatör

Murat DAVUTOĞLU

Teknik Yapım

SATA Reklam Tasarım
Arjantin Cad. Halıcı Sok. No: 6/1 GOP / ANKARA
Tel.: +90 (312) 468 72 82 - 83
www.satareklam.com

Baskı

KALKAN Matbaacılık
Büyük Sanayi 1.Cad. No: 99/32 İskitler / ANKARA
Tel.: +90 (312) 341 92 34 +90 (312) 384 57 46
www.kalkanofset.com

Tasarım

Enver AYDIN

Birinci Baskı

Basım Adeti: 1.000

Basım Tarihi

Temmuz 2014

EkoAvrasya

Estergon Türk Kültür Merkezi No: 12 Keçiören / ANKARA
Tel: +90 (312) 358 94 49
iletisim@ekoavrasya.net
www.ekoavrasya.net

2014 Kıbrıs'ta Çözüm Sonrası Beklentilerin Karşılanması Çalıştayı Sonuç Raporu ve Eylem Haritası, yazarlarının kişisel görüşlerini yansıtmaktadır. Bu itibarla Avrasya Ekonomik İlişkiler Derneği'nin ve editöryal grubun görüşlerini bağlamamaktadır.

© Temmuz 2014, EkoAvrasya Yayınları. Tüm yayın hakları Avrasya Ekonomik Sosyal İlişkiler Derneği'ne aittir. Avrasya Ekonomik Sosyal İlişkiler Derneği'nin yazılı izni olmaksızın kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik mekanik ya da fotokopi yoluyla veya başka herhangi bir yöntem ile izinsiz basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak gösterilerek akademik ve basın amaçlı alıntı yapılabilir. Eğitim amaçlı sınırlı çoğaltmalar için izin alınması gerekmektedir.

2014 KIBRIS'TA ÇÖZÜM SONRASI BEKLENTİLERİN KARŞILANMASI ÇALIŞTAYI

Sonuç Raporu ve Eylem Haritası

Proje Yönetimi

Hikmet EREN

EkoAvrasya Yönetim Kurulu Başkanı

Proje Koordinatörü

Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK

Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

Proje Ekibi

Murat DAVUTOĞLU

EkoAvrasya

Aziz ÇELİK

Gazi Üniversitesi

Enes ERDUĞAN

Gazi Üniversitesi

Hamza ÇAYLIOĞLU

Gazi Üniversitesi

Hanifi TOSUN

Gazi Üniversitesi

Mahmut KUTLU

Gazi Üniversitesi

Muhammed M. BİÇER

Gazi Üniversitesi

Muharrem GÜCEK

Gazi Üniversitesi

Ömer ÜRKMEZ

Gazi Üniversitesi

Sedat OFLAZ

Gazi Üniversitesi

Ufuk TOK

Gazi Üniversitesi

Ümit AY

Gazi Üniversitesi

Yavuz İLHAN

Gazi Üniversitesi

Takdim...

Avrasya Ekonomik İlişkiler Derneği kurulduğu ilk günden itibaren Türkiye'nin sorunlarına ilişkin olarak katkı sağlamayı amaçlamış bir sivil toplum kuruluşudur. Bu nedenle gerçekleştirdiği faaliyetlerle geleceğin inşasında aktif rol alan, çaba harca-yan ve inisiyatif yüklenen öncü bir sivil toplum kuruluşudur.

Özellikle KKTC ile ilgili olarak 2011, 2012 ve 2013 yıllarında kesintisiz bir şekilde yapı-lan çalıştayların başarılı sonuç vermesi nedeniyle 24 Mayıs 2014 tarihinde "Kıbrıs'ta Çözüm Sonrası Beklentilerin Karşılanması" temalı dördüncü bir çalıştay daha gerçek-leştirilmiştir. Geleneksel bir hal alan bu çalıştayların tematik olması, seçilen konuların ve sunumların belli bir amaca yönelik olması ve gelen davetlilerin konunun uzmanı akademisyenlerden ve bilirkişi hüviyetindeki kişilerden oluşması, kısa bir süre içinde kamuoyunun dikkatini çekmesine neden olmuş ve Kıbrıs konusunda karar alıcıların teşvikiyle sürdürülmesine karar verilmiştir. Özellikle dördüncüsü yapılan bu çalıştaya tanınan siyasilerin, milletvekillerinin, akademisyenlerin, bürokratların, gazetecilerin ve sivil toplum temsilcilerinin iştirak etmesinin yanı sıra KKTC'den Meclis Başkanı Sayın Dr. Sibel SİBER Hanımefendi'nin ve Türk Parlamenterler Birliği Başkanı Sayın Nev-zat PAKDİL Beyefendi'nin iştirak etmesi, verilen desteği göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Kıbrıs sorununun ontolojisine ve yaşamdaki tesirlerine bakıldığı zaman, Kıbrıs so-rununun barışçıl ve adil bir şekilde çözümlenmesi, müreffeh ve istikrarlı bir yaşama kavuşması Kıbrıslı Rumları olduğu kadar Kıbrıslı Türkleri de ilgilendiren bir husustur. İşte bu amaçla her yıl yapılan ve geleneksel hale gelen Kıbrıs çalıştayları, sosyal ve beşerî bilimlerden istifade edilerek oluşturulan çalışma kadrosuyla, ada insanına ve toplumuna daha huzurlu bir hayatın nasıl sağlanabileceği üzere gerçekleştirilmek-tedir. Bu yüzden tematik olan bu çalıştaylar, beklenen ilgiyi ziyadesiyle gördüğü için devamının getirilmesine karar verilmiştir. Özellikle ortaya çıkan yeni fikirlerin eylem alanına aktarılması, bu çalıştayları organize edenler olarak bizler için şevk, güç ve he-yecan verici olduğu kuşkusuzdur. Kıbrıs'la ilgili olarak oluşturulan yeni bilgilerden, karar alıcıların ve yöneticilerin istifade ediyor olması, bizler için ciddi bir motivasyon oluşturmaktadır. Aslında bu durum, çağdaş ve demokratik devletlerde olması gere-ken bir husustur.

Bu nedenle sivil toplum kuruluşları, daha aktif olarak çalışmalıdırlar. Şayet sivil toplum kuruluşları, kendilerine düşenleri yapmaz ise dezenformasyon odakları fa-liyete geçecek, tevatüre dayalı bilgiler üretilecek ve çıkar amaçlı eylemler maks-i-mize edilecektir. Bir yönüyle gerçek dışılık, toplumun ahengini bozacak, toplumsal çözümler yaşanacak ve sosyo-kültürel çatışmalar travmaya dönüşebilecektir. Bu

yüzden Kıbrıs'ta olduğu gibi, çevremizi saran ve bizi işgal eden bugünün sorunları, sadece bugünü değil geleceği de kısırlaştırmakta olacağı şüphesizdir. Hatta ve hatta bu durum, geçmişin içine hapsolmek gibi tehlikeli bir vaziyetle karşı karşıya kalınmasına da neden olabilecektir. Hâlbuki sivil toplum kuruluşlarının, geleceği inşa etmek adına inisiyatif almaktan başka hiçbir amacı olmamalıdır.

Bundan hareketle Çalıştay süresince yapılan tartışmaların içeriğinin neler olduğuna ışık tutma ve kamuoyunu bilgilendirme amacıyla bu kitapçık hazırlanmıştır. Bu kitapçıkta, Kıbrıs'ta devam etmekte olan toplumlararası müzakerelerde tartışılan konuların neler olduğu, müzakere masasındaki tarafların taktiksel ve stratejik konularının şekli ve Türk tezinin gerçekleşmesi için ortaya çıkan fırsatların ve tehditlerin yapısal özellikleri tartışılmıştır. Tanıtım ve bilgilendirme amaçlı bu çalışmanın ardından daha şümüllü ve konuların derinlemesine incelendiği dördüncü çalıştay kitabı, Doç. Dr. Soyalo TAMÇELİK'in editörlüğüne hazırlanacak ve Hikmet EREN'in desteğiyle kamuoyunun hizmetine sunulacaktır.

Doç. Dr. Soyalo TAMÇELİK
Çalıştay Koordinatörü

Hikmet EREN
EkoAvrasya Yönetim Kurulu Başkanı

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıslı Türklerin iktisadî ve sosyal sorunlarıyla ilgilenmeye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulmasından çok önceleri başlamıştır. Bu yönüyle Türk hükümetleri, Kıbrıslı Türklere çok öncesinden beri malî ve teknik yardımlarda bulunmuşlardır. Bu yardımlar, özellikle Kıbrıslı Türklerin sosyal, toplumsal, kültürel ve kimlik muhafazası açısından önem taşımaktadırlar. Bunun yanı sıra adı geçen yardımların, daha sonraki zamanlarda daha plânlı ve daha şümüllü olduğu görülmüştür.

Rumların, Zürih ve Londra Antlaşmaları'yla kurulan "Anayasal düzeni" silâh zoruyla ortadan kaldırdıkları 1963 yılı ile Kıbrıs Türk Barış Harekâtı'nın yapıldığı 1974 yılına kadar Türkiye'nin Kıbrıslı Türklere yaptığı yardımların nitelik ve miktarı, daha da belirgin bir hâl almaya başlamıştır. Kıbrıs Türk halkına yönelik nakdî, aynı ve teknik yardımlar, 1974 yılına kadar Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın bütçesindeki "Hariçte Türk Kültür Varlığını Koruma ve Tanıma" faslından "Kıbrıs Plânlama Grubu" adı altında kurulan, müstakil bir birim tarafından plânlanmış, koordine edilmiş ve yürütülmüşlerdir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Kıbrıslı Türklere her zaman ve her ortamda yardım etmiş ve bu hususla ilgili olarak her türlü fedakârlığı yapmıştır.

Günümüzde ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye arasında imzalanan birçok anlaşma ve protokoller vardır. Bunların bazılarını zikretmek gerekirse, Eğitim, Bilim ve Kültür İşbirliği Protokolü; Hukukî, Ticarî ve Cezaî Hususlarda Adli Yardımlaşma, Tanıma ve Tenfizi; Sosyal Güvenlik Antlaşması; İşgücü Antlaşması; Yatırımların Garantisi Antlaşması; Çifte Vergilendirmeyi Önleme Antlaşması; Uluslararası Karayolu Antlaşması; Sağlık Alanında Yardımlaşma Antlaşması vb.

Bunun dışında her iki devletin birçok antlaşma ve protokol imzaladığı ve ikili ilişkilerin hukukî zemin üzerine oturtulduğu ve karşılıklı çıkarların uygun bir şekilde yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Ancak Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasındaki ekonomik ve ticarî alandaki işbirliği, siyasi ve kültürel alandaki kadar gelişmiş

düzeyde değildir. Bunun nedenleri arasında KKTC ekonomisinin küçük çaplı olması, rekabet gücünün az olması, uluslararası ambargoların uygulanması, bağımsız bir devlet olarak tanınmaması vb. gibi hususlar sayılabilir.

Bu eksiklik görüldüğünden Türkiye bütçesinden KKTC ekonomisine büyük destek yardımlarının yapıldığı görülmüştür. Buna göre 2011 yılında Türkiye'den KKTC'ye 1.127 milyon TL kaynak tahsis edilmiş ve bunun 838 milyon TL'si harcamaya dönüşmüştür. Türkiye yardımlarının dolar cinsinden gelişimi 2001 yılında 201 milyon dolar civarındayken, 2006 yılında bu rakam 2 katına çıkarak 438 milyon dolara, 2009 yılında ise 3 katına çıkarak 600 milyon dolara ulaşmıştır. 2010 yılında 577,9 milyon dolara düşen yardım tutarı, 2011 yılında da azalmaya devam etmiş ve 501,9 milyon dolara kadar düşmüştür.

Yardımların dönemsel değişimine bakıldığı zaman ise kamu maliyesine yapılan bütçe açığını kapatmaya yönelik yardımların toplam yardımların gelişimini önemli ölçüde etkilediği görülmüştür. 2006 ve 2007 yıllarında yardım artışının nispeten yavaşladığı tespit edilmiştir. Özellikle bu yıllar arasında KKTC ekonomisinin güçlendiği ve GSMH'de önemli artışlar olduğu için yardımların azaldığı görülmüştür. Ne var ki küresel ekonomik krizin yaşanması, buna etkin önlemlerin alınmaması ve malî disiplinden sapmanın yaşanması nedeniyle kamu açıkları giderek artmaya başlamıştır. Bu dönemde kamu açıklarına yönelik olarak yapılan yardımlar, bir önceki yıla göre %66 oranında artmıştır. 2009 yılında Türkiye'nin yardımlarını büyük oranda artmış olmasına rağmen, dolar kurunun 2008 yılına göre yüksek olması nedeniyle yardımların miktarı da dolaylı olarak azalmıştır.

2010 yılında dolar aynı seviyesini korurken yardımların azalmaya başladığı görülmüştür. Altyapı yatırımları ve reel sektör destekleri gibi verimli alanlara yapılan harcamaların artmasına rağmen toplam yardımlarda yaşanan bu azalma, bütçe açığına yapılan katkının azalması ile tahsis edilen yardımlardan bazı kalemlerinde, örneğin 2009 yılına göre, düşük gerçekleşmesinden kaynaklanmıştır. Buna rağmen Türkiye yardımlarının temel politikasına uygun olan bu değişim 2012 yılında da devam etmiştir.

Bunun yanında 2012 yılında altyapı yatırımları ve reel sektör destekleri gibi verimli alanlara yapılan harcamalar, seviyesini korurken bütçe açığına katkı kaleminde yaşanan azalma da toplam yardımların azalmasında önemli bir etki yaratmıştır.

Özellikle Türkiye'nin yardımları, KKTC bütçesi içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu oran 2000 yılında %40,7 iken, 2004 yılında %27,4 oranına düşmüştür. Bunun en önemli sebebi 2004 yılında KKTC'de bütçe çıkartılamaması nedeniyle harcamaların düşük düzeyde tutulmasıdır. Bu oran, 2009 yılında %36,1'e kadar yükselmiş, 2011 yılında ise %29,5'e kadar gerilemiştir. 2008 ve 2009 yıllarında yardımların artması

ve dolayısıyla KKTC bütçesindeki payının artması, hem küresel kriz nedeniyle bütçe gelirlerinde yaşanan azalmadan, hem de hükümetlerin krize karşı önlemler almasından dolayı harcamaların sürekli artmasından kaynaklanmıştır. Yapılan yardımlar, malî disiplini sağlamaya yönelik olduğu için 2010 ve 2011 yıllarında oransal olarak azalmıştır.

Aslında yardımların, KKTC bütçesi içindeki payının uzun dönemde azalması önceki yıllara göre harcamaların daha fazla öz kaynakla karşılandığını göstermektedir. KKTC bütçesinin yarısının Türkiye yardımlarından oluştuğu istisnâî dönemler olsa da genel olarak bütçenin 1/3'ünün yardımlardan oluştuğu tespit edilmiştir. KKTC bütçesinin Türkiye yardımlarına bağımlılığını gösteren bu durumun son yıllarda azalması, durumun düzeltilmesi yönünde olumlu gelişmeler olduğunu göstermesi açısından umut vericidir.

Aslında Türkiye'nin yardımları, 2000-2003 yılları arasında carî nitelikteki bütçe harcamalarını finanse etmek amacıyla, yani verimsiz alanlarda kullanılırken, 2004-2007 yılları arasında daha verimli alanlarda kullanılmıştır. 2006 yılında yardımların %25'i bütçe açığı için kullanılırken, 2009 yılında bu oran %68'e kadar çıkmıştır. Yardımların verimsiz alanlara kullanım oranı ise son 12 yılda iki defa (2003 ve 2009) en kötü seviyesine çıkmıştır. 2010 ve 2011 yıllarında alınan tedbirler sayesinde dağılım %61'e %39 olarak gerçekleşmiştir.

Bunun yanı sıra 2011 yılında KKTC'ye toplam 838 milyon TL yardım yapılmıştır. Bu yardımın 390,1 milyon TL'si hibe, 447,9 milyon TL'si kredi olarak kullanılmıştır. Alt kalemlere bakıldığı zaman dikkati çeken en önemli kalem ise yine "Bütçe Açığına Katkı" için yapılan yardımlardır. "Bütçe Açığına Katkı" için 2011 yılında 325 milyon TL harcanmıştır. "Reform Destekleme Ödenekleri" için harcanan tutar ise 85,3 milyon TL, "Diğer" başlığı altında harcanan tutar ise 37,6 milyon TL'dir.

Yukarıda ifade edilen bu üç kalemin toplamı, 2010 yılında 513,6 milyon TL iken, 2011 yılında 447,9 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında "T.C. Yardım ve Kredilerinden Bütçe Açığının Finansmanına Giden Kısmı"na 392,5 milyon TL harcanmıştır. Başka bir ifadeyle 2010 yılına göre 2011 yılında "T.C. Yardım ve Kredilerinden Bütçe Açığının Finansmanına Giden Kısmı" için yapılan harcamalar, %17,4 oranında azalmıştır. Tabii ki boruyla su getirilmesi projesi için harcanan tutar, bu rakamlara dahil değildir.

Bunun yanı sıra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Türkiye ile olan ticarî ilişkilerinde, bir dizi olumsuzluklarla karşı karşıyadır. Zira Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin gümrük duvarları (gümrükler, fonlar, stopajlar KDV vs.) oldukça yüksektir. Bu nedenle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, komşu ülkeler arasında en pahalı ülke konumuna gelmiş ve bu gümrük duvarlarıyla dış dünyadan soyutlanmasına neden olmuştur. Kaldı ki

uluslararası ambargolara tâbi olan KKTC, uluslararası ticaretten büsbütün izole olmuştur.

Bu türden gelişmeler, KKTC ekonomisini oldukça zora sokmuş ve halk üzerinde bu-naltıcı bir baskı yapmıştır. KKTC ekonomisinin bozulan bu makro-ekonomik den-gelerinin yeniden düzeltilmesi, ekonominin sağlığa, istikrara ve sürekli bir gelişme sürecine kavuşturulması amacıyla, Türkiye ve KKTC arasında ciddi çalışmalar yapılmış ve 2003-2014 döneminde, KKTC ekonomisindeki buhranın aşılması ve sosyo-ekonomik sorunların çözümü için birçok önemli kararlar alınmış ve bu kararların uygulamaları yapılmıştır.

Son zamanlarda Türkiye ile KKTC arasında bulunan sıcak ve yakın bir işbirliğinin, en son ve en somut örneği olarak değerlendirilebileceğimiz en önemli proje ise adaya Anadolu'dan suyun getirilmesidir. Özellikle Türkiye'nin prestij projesi olarak değerlendirilebilecek bu projenin, Kıbrıs Türk halkının her zaman için var olacağını, yaşatılacağını ve bu yönde hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacağını göstermesi açı-sından önemli olduğuna işaret etmektedir.

Aslında bütün bu gelişmeler, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yaşatılması ve refah düzeyinin artırılması içindir. Özellikle su projesi ile ilgili yapılan çalışmaların, KKTC ekonomisinde çok ciddi bir iyileşme getireceği tahmin edilmektedir. Bu iyileşme, Türkiye ve KKTC'nin ortak açıklamalarında ifadesini bulan ve iki ülke arasında, eko-nomik ve malî gelişimin sağlanması hedefi yönünde atılan fiilî adımlardan sadece birisidir.

Aslında Türkiye ve KKTC, Kıbrıs meselesinde geçmiş dönemlere nazaran daha güç-lü olduğu bir dönemi yaşamaktadır. Yunanistan'daki siyasî ve ekonomik kriz ve bu krizlerin GKRY'ye yansımaları, Türkiye ve KKTC'ye stratejik vizyon belirleme açısin-dan eşsiz, belki de uzun yıllar karşılaşılmayacak bir fırsat yaratmıştır. Bu kritik dö-nemde söz konusu stratejik vizyonun belirlenmesine katkıda bulunmak amacıyla 24 Mayıs 2014 tarihinde Ankara'da, Avrasya Ekonomik İlişkiler Derneği Yönetimi Ku-rulu Başkanı Hikmet Eren'in desteğinde, Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Öğre-tim Üyesi Doç. Dr. Soyalp Tamçelik'in koordinatörlüğünde dördüncüsü tertiplenen **"2014 Kıbrıs'ta Çözüm Sonrası Beklentilerin Karşılanması"** konulu bir çalıştay düzenlenmiştir.

Üç oturum halinde gerçekleştirilen çalıştaya Kıbrıs konusunda çalışmalarıyla tanı-nan akademisyenlerin yanı sıra KKTC'den ve Türkiye'den bürokratlar iştirak etmiştir. Özellikle çalıştay koordinatörlüğünce ele alınan konular ve bunları ele alacak kişile-rin isimleri özenle seçilmiştir. Böylece konu tekrarına gidilmemiş ve Kıbrıs mesele-sinde ele alınmamış konulara değinilerek farkındalık yaratılmaya çalışılmıştır.

Bundan hareketle ele alınan bu rapor bu farkındalığı ortaya koyacak nitelikte hazır-lanmıştır. Buna göre çalıştaya iştirak edenlerin ve oturumlar sırasında soru-cevap bölümünde yapılan tartışmaların ana hatları ele alınmıştır. Bu raporda, sadece su-numlardan değil, katılımcıların sunumlarına kaynaklık eden yazılı bildirimlerden de yararlanılmıştır. Üç bölüm halinde oluşturulan raporda, öncelikle açılış ve protokol konuşmalarına yer verilmiş, ardından da üç ayrı oturumun içeriği ele alınıp değer-lendirilmiştir.

AÇILIŞ VE PROTOKOL KONUŞMALARI

Avrasya Ekonomik İlişkiler Derneği (EkoAvrasya) tarafından dördüncü kez düzenlenen "Kıbrıs'ta Çözüm Sonrası Beklentilerin Karşılanması" Çalıştayı, 24 Mayıs 2014 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Açılış ve protokol konuşmalarıyla başlayan Çalıştay'da, ilk sözü EkoAvrasya Yönetim Kurulu Başkanı Hikmet EREN almıştır.

EREN, protokolü ve katılımcıları selamladıktan sonra Manisa'nın Soma ilçesinde yaşanan 301 vatandaşımızın hayatını kaybettiği üzücü olay neticesinde maden şehitlerimizin anısı önünde saygıyla eğildiğini ve kendilerine Allah'tan rahmet dilediğini arz ederek konuşmasına başlamıştır. Katılımcılara geleneksel olarak düzenlenen *Kıbrıs'ta Çözüm Sonrası Beklentilerin Karşılanması* konulu çalıştaya teşriflerinden dolayı teşekkürlerini arz etmiştir.

STK'ların günümüzdeki önemine vurgu yapan Hikmet Eren, sivil toplum kuruluşlarının, siyasal iletişimin en önemli yollarından biri olduğu ve lobicilik alanında katma değer ürettiğini belirtmiştir. Dolayısıyla bu sürecin bütün dünyada öne çıkmakta olduğuna ve karar vericileri etkilediğine dikkat çeken Eren, Avrasya Ekonomik İlişkiler Derneği olarak kuruldukları ilk günden itibaren aktif bir sivil toplum kuruluşu olarak gerçekleştirdikleri lobicilik faaliyetleriyle gündem oluşturmaya özen göstermekte olduklarını belirtmiştir.

Bugün gelinen noktaya bakılacak olursa, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, enstitüler ve akademilerle ortaklaşa gerçekleştirilen projelerin, sadece Avrasya kıtasında değil, Afrika ve Avrupa kıtalarında da misyonlarını sürdürebiliyor olmanın kendilerine gurur verdiğini, bugüne kadar gerçekleştirdikleri çalışmalarda desteğini esirgemeyen başta akademisyenler olmak üzere bu coğrafyaya gönül vermiş, hayat bulduğumuz topraklardan beslenen tüm Avrasya sevdalılarına başta şahsı olmak üzere yönetim kurulu üyeleri adına da teşekkürlerini sunmuştur.

EkoAvrasya Yönetim Kurulu Başkanı Hikmet EREN, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Türk dünyasının ayrılmaz bir parçası olduğu bilinci ile yapılan çalışmalara bugün itibarıyla bir yenisinin daha eklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Özellikle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ilgili olarak 2011, 2012 ve 2013 çalıştaylarının başarılı sonuçlar vermesi nedeniyle "*Kıbrıs'ta Çözüm Sonrası Beklentilerin Karşılanması*" konulu bugünkü çalıştayı da çok değerli akademisyen ve uzmanların katılımıyla başarılı olacağı inancını yinelemiştir.

Eren, çalıştayda gündeme alınan konuların daha önce de olduğu gibi Sayın Doç. Dr. Soyalp Tamçelik tarafından özenle seçildiğini ve bir ihtiyaca yönelik olarak belirlendiğini ifade ettikten sonra buradan çıkan sonuçların, sunulan bildirimlerin ve sonuç kararlarının bir araya getirilip 2015 yılında kitap haline getirileceğini ifade etmiştir. Aynı zamanda Eren, KKTC için önemli bir açığı da doldurduğuna inandıkları bu çalışmalarıyla ilgili olarak çeşitli kurum ve kuruluşların istifadesine sunulacağını ve alınan kararların icra edilmesi yönünde ellerinden gelen gayreti sarf edip takipçisi olacaklarını belirtmiştir.

EkoAvrasya Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Hikmet EREN, katılımcılara bir kez daha teşekkürlerinden dolayı teşekkür ederek konuşmalarını sonlandırmıştır.

Sunuş konuşmasının ardından ilk protokol konuşmasını yapmak üzere TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Fırat PURTAŞ kürsüye davet edilmiştir.

Prof. Dr. Fırat PURTAŞ, protokolü selamlayarak ve davetinden dolayı EkoAvrasya Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Hikmet Eren'e ve çalıştayı koordinatörü Doç. Dr. Soyalp Tamçelik'e teşekkürlerini sunarak konuşmalarına başlamıştır.

PURTAŞ, TÜRKSOY'un Kıbrıs'ın geleceğine ilişkin bakış açısını yansıtmak üzere bir selamlama konuşması yapacağını belirterek şunları söylemiştir.

Bilindiği üzere Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY), 21 yıldır Türk dili konuşan halkların birlikteliklerinin güçlendirilmesi ve kültürel entegrasyon için faaliyet gösteren bir kültürel diplomasi kuruluşudur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı'nın 1992 yılından başlayan kuruluşundan itibaren en aktif rol oynayan ülkelerden bir tanesidir. Bugün de 14 üyesi bulunan Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı'nın Türksoy'u nezdinde temsilcisi bulunmaktadır. Şunu söyleyebiliriz ki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin az olsa da temsil edildiği belli başlı uluslararası örgütlerden biri olan İslâm İşbirliği Teşkilatı gibi kuruluşun yanında, Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası platformda temsil edildiği önemli uluslararası örgütlerden bir tanesidir. Aslında TÜRKSOY'un diğer uluslararası örgütlerden farklı bir yanı vardır: TÜRKSOY, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için adeta kültürel ve insanî anlamda bir nefes borusu niteliğinde işler görmektedir.

Purtaş, Kıbrıs'ın maruz kaldığı izolasyonların etkisine değinerek, TÜRKSOY'un etkinliklerinde Kıbrıslı sanat adamlarının kendilerini gösterebilme imkânı tanındığından bahsetmiştir. Türk Dünyası Edebiyat Dergileri Kongresi'nde ve bu kongre sırasında kurulan Türk Dünyası Yazarlar Kurulu tarafından yılın edebiyat adamı seçilen Turnalar Dergisi editörü Sayın İsmail BOZKURT'a tebriklerini iletmiştir.

Çözüm sürecinde insanî ve kültürel hususların öncelikle göz önünde bulundurulması gerektiğini belirten Purtaş, bunların göz ardı edilmesi sonucunda uzun vadeli başarı sağlanamayacağını ifade etmiştir.

Bunun dışında Purtaş, TÜRKSOY Genel Sekreteri Dusen Kaseinov'un kendilerine tevdi etmiş olduğu bir görevi de yerine getirmek istediğini dile getirerek, 20. yıl mü-nasebetiyle hazırladıkları bir sembolik armağan niteliğindeki "*20. Yıl Madalyası*"nı EkoAvrasya Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Hikmet Eren'e takdim etmiştir.

TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Fırat PURTAŞ çalıştayı başarılı geçmesi dilekleriyle konuşmasını nihayetlendirmiştir.

TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Fırat Purtaş'a teşekkürlerini ileten sunucu, konuşmalarını yapmaları üzere TBMM Ankara Milletvekili Sayın Tülay SELAMOĞLU'nu kürsüye davet etmiştir.

Sayın Tülay Selamoğlu, protokolü ve katılımcıları selamlayarak çalıştayı dördüncüsünün düzenlenmesinin çok önemli olduğunu vurgulamış ve EkoAvrasya Derneği'ni çalışmalarından dolayı takdirle karşıladığı ifade etmiştir.

Bunun dışında Selamoğlu, Türk dünyası ile ilgili çalışmalarını için TÜRKSOY'a da teşekkürlerini iletirken, *Turnalar Dergisi*'nde öyküsünün yer alması nedeniyle KKTC Meclis Başkanı Sayın Dr. Sibel SİBER hanımefendiyi tebrik ettiğini belirtmiş ve bir anne/kadın duyarlılığı ile sorunlara bakan bir hanımefendinin farkındalık yaratabileceğine dikkat çekmiştir.

TBMM Ankara Milletvekili Sayın Tülay Selamoğlu, Kıbrıs'ın Türkiye için farklı bir konumda olduğunu ve bu konunun siyaset üstü bir konu olduğunu vurgulayarak şu sözleri sarfetmiştir: "Kıbrıs, söz konusu olduğunda hepimiz tek ses, tek yürek oluruz. Canla başla çalışırız. Siyasî partilerin bu duruşu, Türkiye Cumhuriyeti'deki ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki vatandaşlarımız için ortak bir duruş ve duygu olma niteliğindedir".

Çalıştayda seçilen başlıkların çok önemli olduğunu belirten Selamoğlu, burada ortaya konulacak olan bilgilerle, ilgili kurum ve kuruluşların yolunun açılacağını belirtmiş ve Başkan Hikmet Eren'i ve Doç. Dr. Soyalp Tamçelik'i içtenlikle kutladığını ifade etmiştir.

EkoAvrasya'ya bu çalıştayı organize ettikleri için teşekkürlerini ileten Sayın Tülay Selamoğlu, çalıştayı sonuçlarının Türkiye, KKTC ve Türk Dünyası için önemli sonuçlar doğuracağını söyleyerek ve katılımcıları saygı ve sevgiyle selamlayarak konuşmasını nihayetlendirmiştir.

TBMM Ankara Milletvekili Sayın Tülay Selamoğlu'na konuşmalarından ötürü teşekkürlerini ileten sunucu, konuşmalarını yapmaları üzere TBMM İğdır Milletvekili Sayın Dr. Sinan OĞAN'ı kürsüye davet etmiştir.

TBMM İğdır Milletvekili Sayın Sinan Oğan, protokolü ve katılımcıları selamlayarak konuşmalarına başlamıştır.

Çok önemli günlerden geçildiğini belirterek konuşmasına başlayan Oğan, bu önemli günlerde birtakım acıların yaşandığını ve en büyük acılardan biri olan Soma felaketini KKTC'nin de bizimle beraber yaşadığını belirtmiştir. Soma'da hayatını kaybeden 301 maden şehidine bir kere daha Allah'tan rahmet dileyen Oğan, kardeşliğin böyle günlerde belli olduğunu ve KKTC'nin Türkiye Cumhuriyeti ile beraber yas ilan ettiğini ifade etmiştir.

Oğan, Azerbaycan için kullanılan "iki devlet bir millet" kalıbının asıl Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için kullanıldığını vurgulamıştır. Bu süreçte çözüm için çalışan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Sayın Cumhurbaşkanının, Sayın Meclis Başkanının ve tüm yetkililerin sabrına da hayranlık duyduğunu belirtmiştir. Bu sabrın bir sınırı olması gerektiğini söyleyen Oğan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tüm çabalarına rağmen, adada çözümün bulunamaması halinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin yoluna bağımsız bir devlet olarak, bugün olduğu gibi, devam etmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.

Aslında Kıbrıs meselesinin, Türkiye için siyasal bir mesele olmadığını, siyaset üstü bir memleket meselesi olduğunu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti söz konusu olduğunda muhalefetiyle ve iktidarıyla bir bütün olarak davranıldığını vurgulamıştır.

Dolayısıyla böyle bir çalıştay düzenlediği için başta Hikmet Eren'e ve Doç. Dr. Soyalp Tamçelik'e teşekkür eden Oğan, EkoAvrasya olarak başarılarının devamını dilemiş ve konuşmasını sonlandırmıştır.

TBMM İğdır Milletvekili Sayın Dr. Sinan Oğan'a konuşmalarından dolayı teşekkürlerini ileten sunucu, konuşmalarını yapmak üzere TBMM Gümüşhane Milletvekili Sayın Feramuz ÜSTÜN'ü kürsüye davet etmiştir.

TBMM Gümüşhane Milletvekili Sayın Feramuz ÜSTÜN protokolü ve katılımcıları selamlayarak konuşmalarına başlamıştır.

Üstün, Soma gibi en önemli acılarımızdan bir tanesinin yaşandığı bu dönemde, KKTC ile ilgili dertlenen bir sivil toplum kuruluşunun olmasından ve bu denli yüksek katılımdan dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.

TBMM Gümüşhane Milletvekili Feramuz Üstün, Kıbrıs'ın konumu açısından üç kıtanın birleştiği bir yer olduğunu ve dünya için fiziki büyüklüğünden daha büyük anlam taşıdığını belirtmiştir. Dünya için çıkarların söz konusu olabileceğini, fakat Türkiye için Kıbrıs'ın memleket meselesi olduğunu ifade etmiştir.

Üstün, Türkiye Cumhuriyeti olarak ne kadar güçlü olursak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin de kendini bir o kadar güvende hissedeceğini belirtmiştir. Çözüm-süzlüğü çözüm olarak benimsediğimiz yönündeki yanlış kanaatin dünya arenasından son zamanlarda kaldırıldığını söyleyen Üstün, çalıştayı ismine ithafen beklentilerin barış yönünde olduğunu belirtmiştir. Fakat barış yapılırken orada yaşayan insanlarımızın asla kimliklerinden vazgeçmeden, eşit vatandaşlık şeklinde Kıbrıs'ta yaşayacakları bir ortam oluşması temennilerini dile getirmiştir.

Kıbrıs davasında emek vermiş, vefat eden herkese, Allah'tan rahmet dileyen, Kıbrıs'ta yaşayan kardeşlerimizin en kısa zamanda çözüme kavuşmasını isteyen Üstün, Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte el ele ve güzel bir geleceğe hep beraber ulaşılacağını dile getirmiştir.

Üstün, bu vesile ile artık geleneksel hale gelen Kıbrıs çalıştaylarında emeği geçen başta değerli Hikmet Eren'e ve Doç. Dr. Soyalp Tamçelik'e olmak üzere herkese teşekkür etmiştir.

Aynı zamanda EkoAvrasya'nın çalışmalarına da değinen Üstün, Türk devletlerinin dertleriyle dertlenen insanların oluşturduğu bu gönül birlikteliğinin her daim devam etmesini ve çalışmalarının hız kesmeden sürmesini dilemiştir.

Bunun dışında Üstün, TÜRKSOY'a ve Fırat Purtaş'a da bu konulara yakın hassasiyet gösterdiği için teşekkürlerini iletmıştır. Kıbrıs için dertlenen bu kadar akademisyen içerisinde, burada olmasının amacının safının belli olması olduğunu belirten Üstün, herkes saygılarını sunarak teşekkür etmiştir.

Sunucu, TBMM Gümüşhane Milletvekili Sayın Feramuz Üstün'e konuşmalarından dolayı teşekkür ederek, konuşmalarını yapmaları üzere Türk Parlamenterler Birliği Başkanı Sayın Nevzat PAKDİL'i kürsüye davet etmiştir.

Türk Parlamenterler Birliği Başkanı Sayın Nevzat PAKDİL, protokolü ve katılımcıları selamlayarak günün hayırlı ve bereketli olması temennileriyle konuşmalarına başlamıştır.

Türk Parlamenterler Birliği Başkanı Sayın Nevzat Pakdil, 301 vatandaşımızın elim bir maden faciasında şehit olduğunu, Türk milleti olarak bu acıyı hep beraber karşılamakta erdemliliğini gösterdiğimizi ve bu olaydan gerekli dersleri çıkarmak gerektiğini belirtmiş ve şehit olan kardeşlerimize Allah'tan rahmet, yakınlarına sabır, yaralı kardeşlerimize de şifa dileyerek konuşmasına başlamıştır.

Türkiye'nin imparatorluk bakiyesi bir ülke olduğunu ve kendimizi yok saysak da, var saysak da tarihten gelen birtakım sorunların bizim ülkemizde var olduğunu belirtmiştir. Ardından Pakdil, konuşmasına şu şekilde devam etmiştir: "Bu coğrafyaya bağlı olarak gizli ya da açık tüm olaylar gündemimizi işgal etmektedir. Biz bunları ne kadar yok kabul edersek edelim, bunlar var olmaya devam edecektir. O halde o sorunları en iyi şekilde tartışarak, görüşerek ve bu hususta uzman bilim adamlarımızın görüşlerinden faydalanarak çözmeye çalışmak bizim öncelikli görevimiz olmalıdır. İşte önümüzdeki 2015 yılı, 1915'teki tehcirin 100. yılı olarak dünya çapında gündeme geleceği yıl olarak dikkat çekici olacaktır. Ermeni diasporasının ve onları destekleyenlerin gündeme getireceği 2015 yılı, Türkiye Cumhuriyeti'ni ve milletini, tüm dünyada sıkıntıya sokacak bir yıl olacaktır. Efendim, bu işler şu dönemde olmuştur; şu zamanda yaşanmış gibi birtakım savunma mekanizması geliştirmek doğru değildir. Zira bu türden davranışlar, çözüm üretme şekli değildir ve hiçbir zaman da olmamıştır. Mümkün olduğunca bunlardan uzak durmak zorundayız. Çünkü yeri geldiğinde bir devletin devamı olduğumuzu dile getirmek, o konu hakkında çözüm önerilerini görüşmek ve o konuda haklılığımızı dile getirmek bizim görevimizdir. Kıbrıs, Osmanlı döneminden bize kalan, belirli bir dönemde İngilizlerle yapılan bir anlaşma neticesinde onlara verilen ve daha sonra tamamıyla terk etmek zorunda kaldığımız bir adadır; bir vatan toprağıdır. Kıbrıs'ta rahmetli Menderes ve kabine arkadaşlarının katkısıyla kurulan yeni devletin, ortağı olan Kıbrıs Türklerinin daha sonraki zamanlarda yok edilmeye çalışıldığı bir dönem yaşanmıştır. Özellikle adada bir kısım çevrelerin veya çetelerin, Kıbrıs'taki düzeni bozup, yeni kurulan devleti yıktıkları bilinmektedir".

Türk Parlamenterler Birliği Başkanı Pakdil, Kıbrıs sorununu çözerken oradaki kardeşlerimizin hem inançlarını, hem kültürlerini, hem dillerini ortak bir şekilde, mevcudiyetlerini koruyarak muhafaza ederek çözüme kavuşturmayı arzu ettiklerini belirtmiştir ve konuşmasına şunları eklemiştir: "Türkiye Cumhuriyeti Devleti, her zaman Kıbrıs Türk'ünden yana olmuştur ve olmaya da devam edecektir. Bu bizim bir görevimizdir. Bu görevi bugüne kadar yerine getirdik, bugünden sonra da yerine getireceğiz. Gerekirse 1974'teki Barış Harekâtı'nda olduğu gibi şehit vermekten kaçınmayacağımızı bütün dünyaya ilan etmiş bulunuyoruz".

Kıbrıs'ın bizim için önemli olduğunu, siyaset üstü bir mesele olduğunu, millî davamız olduğunu belirten Pakdil sözlerine şunları eklemiştir: "Bu barış süreci içerisinde de asimilasyona gitmeden, oradaki Türk varlığını reddetmeden, bir çözüme ulaşıl-

caksa, iki toplumlu bir çözüm olacaksa, olabilecektir. Ama birilerinin kafasının arkasında her zamanki gibi oradaki varlığımız yok kabul edilecekse, sadece bir lütuf olarak birtakım hakların verilmesi gibi bir davranış içerisine girilecekse, böyle bir şeyi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kabul etmesi mümkün değildir. İki eşit toplum arasında bir devlet kurulacaksa, herkesin hakkı ve hukuku gözetilecekse tamam; fakat bunun haricinde bir lütuf, bir yardım gibi bir kısım şeyleri; işte bunu da size verelim mantığını kabul etmek mümkün değildir". Konuşmalarına toplantıyı tertip edenlere teşekkür ederek, iştirakleri ile ışık tutan bilim adamlarına şükranlarını ifade ederek, Kıbrıs'tan zahmet edip teşekkür eden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Millet Meclisi Başkanı'nı ve katılımcıları tekraren ve hürmetle selamlayarak, hayırlı günler dilemiş ve konuşmalarını nihayetlendirmiştir.

Sunucu, Türk Parlamenter Birliği Başkanı'na konuşmaları için teşekkür etmiş ve çalışmaya katılamayıp, kutlama ve başarı mesajı gönderenlerin isimleri arz etmiştir.

Çalışmaya telgraf gönderen değerli isimler ise şu şekildedir:

TBMM Başkanı Sayın Cemil ÇİÇEK,
Başbakan Yrd. Prof. Dr. Sayın Emrullah İŞLER,
Çevre ve Şehircilik Bakanı Sayın İdris GÜLLÜCE,
Gençlik ve Spor Bakanı Sayın Akif Çağatay KILIÇ,
Adalet Bakanı Sayın Bekir BOZDAĞ,
Kayseri Milletvekili ve AK Parti Grup Başkan Vekili Sayın Mustafa ELİTAŞ,
İstanbul Milletvekili Sayın Dr. İsmail SAFİ,
İstanbul Milletvekili Sayın Harun KARACA,
Şanlıurfa Milletvekili Sayın Doç. Dr. Sayın Zeynep Karahan USLU,
Başbakanlık Müsteşarı Sayın Fahri KASIRGA.

Sunucu konuşmalarını yapmaları üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi Başkanı Dr. Sibel SİBER hanımefendiyi kürsüye davet etmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi Başkanı Dr. Sibel SİBER, protokolü ve katılımcıları saygı ve sevgiyle selamlayarak konuşmasına başlamıştır. Özellikle Siber, Soma'da yaşanan olayın ortak acımız, ortak yasımız olduğunu bir kez daha dile getirerek, Kıbrıs Türk toplumunun bu acıyı yüreğinde hissettiğini ve yaraların bir an önce sarılması için KKTC'nin elinden geleni yapacağını belirtmiştir.

Kıbrıs'ta çözüm yönünde hareketliliğin arttığı bugünlerde, "Kıbrıs'ta Çözüm Sonrası Beklentilerin Karşılanması" çalıştayının ayrı bir önem kazandığını belirten Sayın Siber, Kıbrıs Adası'nın ne kadar güzel ve yaşanılabilir bir ada olduğundan bahsetmiştir. Ancak Kıbrıs'ın güzellikleriyle değil, daha çok sorunlarıyla ön plana çıktığından söz

eden Dr. Siber, Kıbrıs denilince akla gelen Kıbrıs Sorunu'nun bitmesini ve en büyük dilekleri olan barışın sağlanmasını istediklerini vurgulamıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi Başkanı Dr. Sibel Siber, on sekiz ay sonra iki toplum arasında, yeniden müzakerelere başladığını ve bu müzakerelerden beklenenin adil ve kalıcı bir çözüm olduğunu ifade etmiştir. Sorunlarla yaşamayı öğrenen Kıbrıs'ın, artık bu sorunlardan kurtulması gerektiğini dile getiren Siber şunları söylemiştir: "Bir gün kendi toplumsal kimliğimiz ile uluslararası toplumun ve uluslararası hukukun bir parçası olmamız umuduyla, çözüm ve barış yönündeki irademizi hep canlı tuttuk. Şunu belirtiyim ki, varlık mücadelesi verdiğimiz, gettolarda yaşadığımız yıllarda da bizi ayakta tutan şey; bir gün bu haklılığımızın anlaşılacağı ve bir gün uluslararası alanda, uluslararası toplumda kendi kimliğimizle yerimizi alacağımız umudumuz, inancımız ve motivasyonumuzdu. Bu duygu ve düşünceler, Kıbrıs Türkleri için hep devam etmiştir.

KKTC'de ambargo ve izolasyonlar altında yaşayan bir halkın veya Türkiye dışında hiçbir devlet tarafından tanınmayan bir ülkenin bireyi, bu durumdan nasıl etkilenir sorusunu sormak çok önemli bir şeydir. Birey ekonomik olarak etkilenir, kültürel olarak etkilenir, psikolojik olarak etkilenir. Daha da önemlisi mevcut çözümsüzlüğün yarattığı durumdan dolayı gelecek belirsizliği yaşar. Aslında geleceğin belirsizliği, endişe demektir. Bu durumun gençlere yansımaları da doğal olarak olumsuz olur. Gelecekle ilgili belirsizlik yaşayan bir gençliğin, ciddiyet düşüncesi etkilenir, göç duygusu ise öne çıkar. Bu nedenle ulaşılabilecek adil ve kalıcı bir anlaşmayla tüm bu ambargoların ve izolasyonların bitirileceği, uluslararası toplumun bir parçası olacağı düşüncesi ve çözüm sonrasının yaratacağı muhtemel olumlu süreç, Kıbrıs Türk toplumunda çözüm isteği yönünde güçlü bir motivasyon oluşturmuştur. Ama Kıbrıslı Rumlara bakacak olursak, az önce saydığım bu olumsuzlukların onlar için geçerli olmadığı görülecektir".

2004 referandumundan farklı birtakım gelişmelerin yaşandığını belirten Siber, bu gelişmeleri şu şekilde değerlendirmiştir: "Daha iki gün önce Amerika Birleşik Devletleri Başkan Yardımcısı Joe Biden, Kıbrıs'a ziyarete geldi. Kendisi, iki toplum liderini ayrı ayrı ziyaret etmiştir. Bunun dışında 2004 referandumunda Annan Planı'na 'evet' diyen, çözüme "evet" diyen DİSİ Partisi'nin Başkanı Nikos Anastasiades, şu anda Rum tarafının lideridir. Garantör ülkelerden biri olan Yunanistan, ilk kez iki liderin ortak metnini desteklemekte olduğunu açıklamıştır. Rum Ortodoks Kilisesi, yine ilk kez bu süreci desteklediğini ifade etmiştir. Bu yüzden de her iki lider, görüşmelere devam etmektedir. Bunlar 2004'ten farklı olarak yeni durumlardır. İlk kez iki müzakereci çapraz ziyaretler yapmışlardır. Bu ziyaretler Türkiye'ye ve Yunanistan'a yapılmıştır. Akdeniz'de bulunan petrol ve doğalgaz katalizör etki "yapabilir şeklinde" düşünceler ve bu doğrultuda çalışmalar vardır. Yine Kıbrıs'a, Türkiye'den gelecek suyun bir barış suyu olma düşüncesi vardır. İki tarafın da bu sudan yararlanmasının

katalizör bir rol oynayacağı düşünülmektedir. Tüm bunlar çözüme ivme kazandıracak parametreler olarak görülmektedir".

Bu gelişmelerin yanında çözüm ve barış kavramlarının farklı şeyler olduğunu, çözümün liderler arasında, barışın ise toplumlar arasında yapılacağını belirten Siber, barışın sağlanmasına yönelik adımların atılması için gayretli olunması gerektiğini ifade etmiştir. Toplumların barışa hazır olmaması durumunda, çözümün kalıcı olmayacağını vurgulayan Siber, Kıbrıs'ta böyle bir şeyin yaşanması durumunda her iki tarafın da zarar göreceğini söylemiştir.

Çözümün gerçekleşmesi durumunda ise çözüm sonrası siyasal, sosyal, kültürel vb. kurumların ne kadar hazır olduklarından ve hazır olmak için neler yaptıklarından bahseden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi Başkanı Dr. Sibel Siber, uluslararası toplumda, kültür, sanat ve spor alanında yapılan faaliyetlerde Kuzey Kıbrıs'ın sesine ambargo uygulanmasının şiddetle karşısında olduklarını belirtmiş ve çözümün bu sıkıntılara da cevap vermesi gerektiğini ifade etmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Meclisi Başkanı Dr. Sibel Siber sözlerine son verirken, çalıştayın hazırlanmasında emeği geçen Hikmet Eren'i ve Doç. Dr. Soyalp Tamçelik'i kutlamış ve verimli bir çalışma olması dileğiyle herkesi selamlayarak konuşmasını sonlandırmıştır.

BİRİNCİ OTURUM

Birinci oturuma başkanlık eden, Çalıştay genel koordinatörü ve Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Soyalp TAM-ÇELİK, ilk olarak Kuzey Kıbrıs ODTÜ öğretim üyesi Sayın Prof. Dr. Salih SANER'i "Hidrokarbon-Enerji Kaynaklarının Müzakere Sürecine Olumlu ve Olumsuz Etkileri" konulu sunumunu yapması için kürsüye davet etmiştir.

Türkiye'nin kuzeyinde hidrokarbon yataklarının bulunduğunu, aynı şekilde Basra Körfezi'nde de bu yatakların varlığından söz edildiğini dile getiren Prof. Dr. Saner, bölgede ilk olarak Mısır'da petrol ve gaz üretilmeye başladığını ifade etmiştir. 1960'lı yıllardan itibaren İsrail'in de bölgede enerji üretimi yapabilmek için çalışmalara başladığını ve 2010 yılına gelindiğinde derin denizlerde petrol bulunduğunu belirten Prof. Dr. Saner, petrolün çıkartılma işleminin uzun sürmesi nedeniyle belli bir süre beklemek zorunda kalındığına işaret etmiştir. Ancak derin deniz teknolojisinin son 20 yılda gelişme kaydettiği için günümüzde bu işlemlerin daha da kolaylaştığını belirtmiştir.

Bölgede birçok sorunun olduğuna ve GKRY'nin bölgede bazı ülkelerle anlaşarak hidrokarbon aramaya başlamasının bölgede gerginliği üst düzeye çıkardığına dikkat çeken Prof. Dr. Saner, Türkiye'nin GKRY'yi tanımadığını, GKRY'nin de KKTC'yi tanımadığını, İsrail'in Lübnan ile savaş halinde olduğunu, Türkiye'nin Suriye ile problem yaşadığını ve Yunanistan'ın bölgede hak iddia ettiğini vurgulayarak, stratejik oyunun daha da çetrefilleştiğini dile getirmiştir. Rumların ortaya koyduğu petrol bulgularından dolayı heyecan duyduğunu belirten Prof. Dr. Saner, Rumlar için bu durumun Kıbrıs'ta Türklerle karşı üstünlük sağlayacağını düşündüklerini ifade etmiştir.

GKRY'nin 1974 yılından itibaren petrolle ilgili yasaları çıkarttığını, BM'nin birtakım sözleşmelerini imzaladığını ve Mısır'la anlaşma yaparak sismik araştırma yapmaya başladığını dile getiren Prof. Dr. Saner, Rumların bu çalışmalarının neticesini, *Aphrodite* sahasının keşfi ile aldıklarını belirtmiştir. Ancak çalışmaların, Türklerin de hakkı olduğu sahalarda yapıldığını vurgulayan Prof. Dr. Saner, bu konunun çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Zira mevcut yasalara göre Türklerin de en az Rumlar

kadar eşit haklara sahip olduğunu belirtmiştir. Ukrayna krizi sebebiyle Rusya'nın Avrupa'ya doğalgaz akışını kesmesi ihtimaline karşı Doğu Akdeniz'de bulunan rezervlerin alternatif gösterildiğini söyleyen Prof. Dr. Saner, ancak bunun siyasî anlaşmazlıklar sebebiyle pek mümkün olmadığını, Rus gazına alternatifin sadece İran gazı olabileceğini belirtmiştir.

Gazın bu zamana kadar gerginlik sebebi olduğunu vurgulayan Prof. Dr. Saner, gazın barış aracı olarak görülmediğini, bir üstünlük aracı olarak görülmekte ve kullanılmaya çalışılmakta olduğunu ifade etmiştir.

Daha fazla rezervin bulunması halinde GKRY, bu rezervleri KKTC ile paylaşmamak için bölünmeyi kabul edebileceğini söyleyen Prof. Dr. Saner, KKTC'nin haklarının gasp edilmesi durumunda bir savaşın çıkabileceğini ve bu yüzden hidrokarbonun barış getireceğini savunmanın yersiz olduğunu vurgulamıştır.

Kıbrıs için önünde 3 seçeneğin bulunduğunu belirten Prof. Dr. Saner, bu seçeneklerin neler olduğunu şöyle ifade etmiştir: "İlki birleşik bir Kıbrıs'tır. İkincisi bağımsız bir Kıbrıs'tır. Yani iki ayrı bağımsız devlet olarak görülmesidir. Bir tarafta KKTC, diğer tarafta da GKRY. Üçüncüsü ise çözümsüzlük devam edecektir. Çözümsüzlüğün devam etmesi halinde sadece hidrokarbona çözüm bulunabilir".

Görüşmelerden sonuç alınamaması durumunda ise bağımsız KKTC ilkesi ile doğalgaz kullanımına yönelik projelerin başlatılması gerektiğini vurgulayan Prof. Dr. Saner, hidrokarbon ikileminden dönülmesini ve aramaların yapılması gerektiğini belirterek sözlerine son vermiştir.

Oturum Başkanı, ikinci olarak KKTC Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Sayın Taner ERGİNEL'i "Kıbrıs'ta Kurulması Düşünülen Federal Anayasanın Hukuk Sistemi ve Tarafların Açmazları" konulu sunumunu yapması için kürsüye davet etmiştir.

KKTC Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Sayın Taner Erginel konuşmasına, 1878 yılında Kıbrıs'ın İngilizlere kiralandığını, 1914'e kadar İngilizlerin hem Türklere hem Rumlara eşit davrandığını, fakat 1914'te İngilizler ile Türklerin karşı cephelerde savaşa girmesiyle Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin zor durumda kaldıklarını belirterek başlamıştır.

Zor durumda kalan Kıbrıs Türk halkının Anadolu'ya göç etmeye başladığını söyleyen Erginel, Rumların ise ekonomik yönden büyük gelişme gösterdiğini ifade etmiştir. Bu durumun 1950'lere kadar devam ettiğini söyleyen Erginel, 1950-1955 yılları arasında İngilizler ile Rumların karşı karşıya geldiğini, Rum terörist örgütlerinin İngilizleri öldürmeye başlamasıyla, dengelerin değişerek tekrar hem Türklere hem Rumlara eşit davranılmaya başlandığını belirtmiştir.

Kıbrıs sorununun çözülmesi için federasyon çözümünün önerildiğini, BM'nin iki toplumlu bir federasyon istediğini ifade eden Erginel, Rumların geleceği için Yunanistan'la, Türklerin ise Türkiye ile birleşmek istediğini Birinci Dünya Savaşı başlamadan önce adaya giden Winston Churchill'e söylediklerini ifade etmiştir. Churchill'in "Rumların geleceğini belirlemeye hakkı olduğu kadar Türklerin de hakkı vardır" dediğini belirten Erginel, 1956 yılında İngiliz Parlamentosu'nun aldığı kararla da Churchill'in aynı sözlerini dile getirdiğini ve iki halkın geleceğini ayrı ayrı belirlemesi gerektiği konusunda karar alındığını ifade etmiştir.

1956'dan sonra Zürih ve Londra Anlaşmalarından çok daha önemli iki karar alındığını belirten Erginel, bu karara göre Türk tezinin eşitlik olduğunu, iki ayrı halkın varlığının kabul edilmesi şeklinde geliştiğini ve en önemlisinin bir devletin iki ayrı halk arasında bir anlaşmayla olabileceğinin belirtildiğini vurgulamıştır.

Önemli olanın nasıl bir devlet kurulacağını netleşmesi olduğunu söyleyen Erginel, Kıbrıs'ta şahsî fikrinin konfederasyona yönelik bir devlet olması gerektiğini ifade etmiştir. Konfederasyon yapısındaki devletlerden ve özelliklerinden söz eden Erginel, anlaşmanın yürümemesi halinde her devletin ayrılma hakkına sahip olması gerektiğine vurgu yapmıştır. Ancak 1974'ten önce Kıbrıs'ta böyle bir durumun olamayacağını, zira Kıbrıslı Türklerin Rumların arasında dağınık yaşamasının buna engel olduğunu belirtmiştir.

Rumların 1963'te Anayasa'da Türklere eşit hak tanıyan maddeleri çıkarmak ve Türkleri azınlık haline getirerek üniter bir devlet kurmak istediklerini belirten Erginel, Rumların savaşarak bir şey elde edemeyeceklerini bildiklerini, bu yüzden de Soğuk Savaş yöntemiyle hareket ettiklerini vurgulamıştır.

1974'ten önce Türklerin özerk veya bağımsız olmaya çalıştığını belirten Erginel, Türklerin 1974'ten sonra Kıbrıs Türk Federal Devleti'ni kurduğunu ve böylelikle siyaset literatürüne 'federe' kelimesinin ilk defa girdiğini belirtmiştir. Rumların bu duruma karşı çıktığını ve Makarios'un federal devlet şeklini kabul ettiğini belirten Erginel, iki tarafın federasyondan kastettiği şeyin farklı ve birbirine zıt olduğunu vurgulamıştır. Rumların üniter devlet olma isteğinin devam ettiğini ve kendi amaçlarına uygun bir anlaşma yapmaya çalıştıklarını söyleyen Erginel, Türkleri asimile edecek şartların empoze edilmeye çalışıldığını özellikle vurgulamıştır.

Oturum Başkanı, üçüncü olarak KKTC Cumhurbaşkanı Emekli Müsteşarı Sayın Ergun OLGUN'u "Tasarlanan Federal Kıbrıs Devleti'nde Yönetimin Paylaşılması ve Çıkabilecek Sıkıntılar ve Çözüm Önerileri" konulu sunumunu yapması için kürsüye davet etmiştir.

KKTC Cumhurbaşkanı emekli Müsteşarı Sayın Ergun OLGUN, Kıbrıs'ta olası bir anlaşmada yetki ve güç paylaşımı konusunda neler olabileceğine ilişkin konuşmasına çeşitli örnekler vererek devam etmiştir.

Sayın Olgun, "Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum tarafının pozisyonları birbirinden çok farklıdır. Kıbrıs Türk tarafının önerileri federal yürütme, federal yasama, federal yargı üzerinden hareketle dikkat çekicidir. Ancak her iki taraf açısından da federal kamu hizmetine yönelik yetki paylaşımı ciddi bir tartışma konusu olarak kayda geçmiştir. Zira bu konuda, hangi yetkilerin federasyonda, hangi yetkilerin kurucu devletlerde olacağına ilişkin görüşler belirsizdir. Şu ana kadar ortaya çıkan tabloda, dış ilişkiler konusunun nasıl yürütüleceğinin ve normlar hiyerarşisinin nasıl olacağını belirsizliğini koruduğu görülmektedir.

Aslında burada ota çıkan en önemli sorun, Kıbrıs'ta kurulmak istenen çerçeve hukuk sisteminin nerden başlayıp nereye gideceğine ilişkin tartışmalardır. Geçmişteki icraatla ilgili olarak bunların nasıl çözümleneceği konusu da çok ciddi bir sorundur. Bu konudaki şu ana kadar tarafların imzalamış olduğu uluslararası anlaşmalar vardır. Bu anlaşmaların statüsü, ne olacak veya olası bir federasyonda nasıl şekillenecek buna bakmak lazımdır."

Federasyonun çok önemli bir yönetim şekli ve dünyanın en güç idarî şekillerinden biri olduğunu vurgulayan Olgun, şöyle devam etmiştir: "Her şeyden önce Kıbrıs meselesinin, yetki ve güç paylaşımı yüzünden ortaya çıktığını sizlerle paylaşmak istiyorum. Dolayısıyla yetki ve güç paylaşımı sorunu müzakere masasındaki en zor konulardan bir tanesidir. Yani Kıbrıs Rum tarafının hedefi, tüm Kıbrıs'a hakim olmaktır. Bu yüzden bütün yetkinin tamamen kendilerinde kalmasını istemektedirler. Şu anda konuştuğumuz yetki paylaşımı da bu noktada ciddi tartışmaların yaşanmasına neden olmaktadır. Aslında ihtilafın esas nedeni, yetkinin ve gücün bizzat kendisidir. Dolayısıyla mülkiyet konusu da buna dolaylı olarak eklenilebilir. Zira hudutların veya sınırların belirlenmesi de güç paylaşımıyla ilgilidir."

Tarafların birbirine güvenmesi ve saygı duyması gerektiğinden bahseden Olgun, ancak Kıbrıs'ta ilgili tarafların bu konuda birbirine çok adil davranmadığından söz etmektedir.

Kıbrıs'ta bir başka unsurun da *bağımlılık* olduğundan söz eden Olgun, "Taraflar tek başlarına bir şeyi yapamadıkları zaman ortak arar. Federasyon bir ortaklıktır. Kendi gücünüz yetmiyorsa başkasıyla bir sermaye ortaklığı veya iş ortaklığı kurarsınız. Federasyonlar da öyledir. Peki, Kıbrıs Rum tarafı Kıbrıs Türk tarafını bir artı mı görüyor, yoksa bir eksi mi görüyor? Maalesef eksi görüyor, bir başka deyişle yük görüyor. Bu nedenle federal çözüm modeli Kıbrıs'ın şartlarına uygun mu değil mi, ciddi bir tartışma konusudur. Her şeyden önce federasyonlar, bir denge yönetim şeklidir. En

zor yönetilen federasyonlar da kimliğe bağlı, yani çok uluslu federasyonlardır. İkili ortaklıklardır. Çoklu ortaklıklarda mesela İsviçre'de olan federasyon-konfederasyon karışımında güçlü olan taraflara karşı daha güçsüz olan partnerler, ittifaklar kurarlar ve onu dengelerler. İkili ortaklıklarda, eğer taraflar arasında güç dengesi yoksa, küçük ortağın ittifak kurma şansı yoktur. Büyüğün gücü karşısında, çok ciddi bir tehdit altında kalır. Dolayısıyla Kıbrıs'taki ortaklıkta nüfus, ekonomik güç ve uluslararası meşruiyet açısından çok ciddi bir güç dengesizliğiyle karşı karşıyadır. Kıbrıslı Türklerin, bir ortaklık modeliyle karşı karşıya kalması muhtemel çok ciddi risklerden bir tanesi de bu olacaktır."

Ardından müzakereler konusuna değinen Olgun, 2008-2012 yıllarında yapılan müzakerelerde BM tarafından bir yakınlaşma belgesinin çıkarıldığını ve bu yakınlaşma belgesinde "tarafların hangi konularda uzlaştıklarını ve hangi konularda çatıştıklarını" belirlendiğini ifade etmiştir. Olgun, ortaya atılan bu belgenin, taraflar arasında hangi konularda anlaşmalarını veya yakınlaştıklarını kayıt altına alan bir belge olması açısından dikkat çekici olduğuna işaret etmiştir.

Ayrıca Olgun, taraflar arasındaki farklılıklardan bir tanesinin de federal çözüm modeli içerisinde federal devletin nasıl kurulacağıyla ilgili olduğunu dile getirmiştir. Olgun'a göre "Rum tarafının görüşü, federal devletin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin devamı olacağı bir anayasal değişiklik çerçevesinde Kıbrıslı Türklerin tekrar Kıbrıs Cumhuriyeti'ne döneceği yaklaşımıdır. Kıbrıs Türk tarafının görüşü ise, 1963 yılında, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti ortadan kalkmıştır. Bu cumhuriyet, artık Kıbrıslı Rumlar tarafından ele geçirilmiştir. Dolayısıyla Kıbrıs Cumhuriyeti diye bir devlet yoktur. Bu devlet olmayınca, ortaya yeni bir devlet çıkarılmalıdır. Bu iki devlet, iki kurucu devlet tarafından ve bir kurucu anlaşmayla kurulacaktır" şeklindeki sözlerine karşın, BM'nin buna karşı önerisinin *bakir doğum* olduğunu kaydeden Olgun, bu önerinin yapıcı olmasına karşın belirsizlik içerdiği için karşı çıkmaktadır.

Federal yürütmeyle ilgili olarak Olgun, Başkanlık Konseyi'nin öngörülüğünü ve Başkanlık Konseyi'nin altı yıllık dönem için geçerli olacağını söylemiştir. Egemenlik konusu ile ilgili olarak ise Olgun, şu sözleri söylemiştir: "Kıbrıs Rum tarafı, tek egemenlik yaklaşımı üzerinde ısrar etmektedir. Kıbrıs Türk tarafı ise federasyonlarda öngörüldüğü şekliyle paylaşılan egemenlik anlayışını savunmaktadır. Olgun'a göre Kıbrıs Türk tarafının gerekçesi ise şudur: "Federasyonlar bir ortaklıktır. Ortaklığa girerken taraflar ortaklığa birtakım yetkiler vermektedirler. Fakat bütün sermayesini vermezler. Sadece sınırlı bir sermaye ile ortaklığa gitmektedirler. O da verilen yetkilerle sınırlıdır. Geriye kalan sermayesini, ki yetkilerini kastediyorum, kendilerinde saklı tutmaktadırlar. Buna göre kendilerine saklı tuttıkları yetkilerle ve sermayeyle ilgili olarak federasyonun söz hakkı yoktur. Dolayısıyla egemenlik bölünmüştür. Federasyon kendine verilen yetkiler çerçevesinde egemendir ve kurucu devletler kendilerine saklı tuttıkları yetkiler oranında da egemendirler."

7 Şubat 2014 tarihinde Ortak Açıklama Metni'nin imzalandığını söyleyen Olgun, metinde federasyonun egemenliği ile ilgili şu paragrafın yer aldığını söylemiştir. Buna göre "BM ve Avrupa Birliği'nin üyesi olarak Birleşik Kıbrıs'a referans yapılırken, uluslararası tek hukukî kişiliği ve Kıbrıslı Rumlarla Türklere eşit şekilde kaynaklanan ve tüm BM üyesi ülkelerin BM şartına tâbi olarak kullandığı biçimde tek egemenliği olacağından" söz edildiğine işaret etmiştir.

Yürütme konusuna devam eden Olgun, Başkanlık Konseyi'nin altı yıllık için seçileceğini ilgili dönemde bir cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı yardımcısı olacağını belirtirken, şuna dikkat çekmiştir. Buna göre "Kıbrıs Türk tarafı, dört yıllığına Rum cumhurbaşkanı, dört yıllığına da Türk cumhurbaşkanı yardımcısı olacağını ve bunun rotasyona tâbi olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Kıbrıs Rum tarafı ise, bunu şu anda reddetmektedir. Bu konuyla alakalı olarak çok ciddi bir tartışma ve müzakere söz konusudur. Müzakere masada devam etmektedir. Kıbrıs Türk tarafının bundan kesinlikle taviz vermeye niyetinin olmadığını belirtmek lazımdır. Başkanlık Konseyi'nin altında Bakanlar Kurulu olacak ve bunun sayısı da henüz belli değildir. Rum tarafının önerdiği oran yediye üçtür. Yedi Rum, üç Türk olacaktır. Türk tarafının önerisi ise yediye beştir. Şu anda bunun müzakeresi de devam etmektedir."

Federal yasamanın iki kamaradan, bir başka deyişle iki meclisten oluştuğunu söyleyen Olgun, birisinin Senato ve diğerinin ise Temsilciler Meclisi olduğunu ifade etmiştir. Bu konunun önemli olduğunu vurgulayan Olgun, konuşmasına şu şekilde devam etmiştir: "Senatoda katılım, eşit sayıda olacak ve iki toplum tarafından ayrı ayrı seçilecektir. Toplum bazında bir ayırım olacaktır. İkinci kamarada, Temsilciler Meclisi olacaktır. Temsilciler Meclisi de kurucu devletlerin vatandaşları tarafından seçilecektir. İşte burada, iş toplumdan kaymakta ve kurucu devlet vatandaşlığına geçmektedir. Kurucu devlet vatandaşlığı, o kurucu devlette ikamet edenlerle ilgilidir. Bunlar arasında Kıbrıs Türk Kurucu Devleti'nde Kıbrıslı Rumlar olabilmektedirler. Kıbrıs Rum Kurucu Devleti'nde de Kıbrıslı Türklere olabilmektedirler. Dolayısıyla federal sistemde kurucu devlet vatandaşlığı bazında bir seçim olacaktır. Buna göre Temsilciler Meclisi'nin en az 1/4'ü Kıbrıslı Türk olacaktır. 3/4'ü de Kıbrıslı Rum olacaktır. En azından bugün itibarıyla bu rakamlar konuşulmaktadır. Meclis Başkan Yardımcıları, iki tane ve senatonun iki Başkan Yardımcısı, Temsilciler Meclisi'nin iki Başkan Yardımcısı olacaktır. Bunların biri Kıbrıslı Türk, biri de Kıbrıslı Rum olacaktır. Fakat Senato'nun başkanı Kıbrıslı Rum ise Temsilciler Meclisi'nin başkanı Kıbrıslı Türk olacaktır. Bunun tam tersi de söz konusu olabilecektir. Aslında bu konuda Kıbrıs Türk tarafının bir önerisi vardır. Karar alma mevzusu, Senato'da mevcut ve oylamaya katılan senatörlerin en az 2/5'inin, her kurucu devletten 2/5'inin katılımıyla karar alınabilecektir. Senato'da bu konuda mutabakat çıkmıştır. Temsilciler Meclisi'nde karar alabilmek için Rum tarafı basit çoğunluk üzerinde ısrar etmektedir. Kıbrıs Türk tarafı ise meclisteki karar konularını ikiye ayırmaktadır. Bunların bir tanesi özel çoğunluk gerektiren konulardır. Çoğunluk gerektiren kararlar, Anayasa'da mutlak

surette belirlenecektir. Yani bu konularda çoğunluk kararı gerekiyor diye Temsilciler Meclisi'nde belirlenecektir. Bunlarla ilgili olarak bir mekanizma çalışacaktır. Bu mekanizmada her kurucu devletten katılan temsilcilerinin en az 1/4'ünün karara katılması şartına bağlanmıştır. İkinci kategorideki durum ise şu şekildedir: Özellikle Belçika'dan alınan bir örnek vardır. Özel çoğunluk kararı gerektiren kararlar dışında, Temsilciler Meclisi'ndeki üyelerin yarısı veya herhangi bir kurucu devletten yarısı katıldığı andan itibaren geçerli olabileceğidir. Böylece bu iki kurucu devletin çıkarlarına zarar verecek bir karar alınamayacak ve her iki taraf arasındaki güvensizliğin körüklenmesi önlenecektir. Bir başka deyişle bir kurucu devletin yaşamsal çıkarlarına zarar verir diye en az yarısı Meclis Başkanı'na müracaatta bulunursa, alarm zilleri çalabilecektir. Bu taktirde meclisteki karar aşamasına gelmiş yasa tasarısı veya herhangi bir karar askıya alınabilecektir. Ardından konu, Yüksek Mahkeme'ye sevk edilebilecektir. Yüksek Mahkeme'nin vereceği karar ise nihaidir. Aslında masada böyle bir teklifi vardır; ancak Rum tarafı bunları henüz kabul etmiş değildir" diyerek federal yargıyla ilgili olan konulara geçmiştir.

Bu konuda Olgun, Federal Yüksek Mahkeme'nin bütün kararlarına eşit sayıda yargıçların olacağını, federal Yüksek Mahkeme'nin vereceği kararlarda eşit sayıda Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum yargıç bulunacağını ve kararların oy çokluğu ile alınacağını belirtmiştir. Dolayısıyla Olgun, bu konudaki konunun iki tarafın da mutabık kaldığı ender hususlardan biri olduğunu dile getirmiştir.

Federal kamu hizmetinin ise %70-30 oranına göre yapılacağını belirten Olgun, yetki paylaşımı konusunda Rum lideri Anastasiadis'in geçmişteki tavrının tam tersine azami ölçüde federasyonun yetkilerini artırmaya çalıştığını belirtmiştir. Avrupa Birliği ile ilişkiler konusunda ise Olgun, "Federal devletlerdeki, özellikle Belçika'dan alınan bir örnekle, kurucu devletlerin yetkilerine giren konularda kurucu devletler arasında bir işbirliği veya federasyonla işbirliği anlaşması yapılmak suretiyle karara bağlanmalıdır. Mesela kültür konusunda veya Avrupa Birliği bazında bir konu gündeme geldiğini düşünelim. Bu konuda her iki kurucu devleti de ilgilendiren bir husus çıkacağı açıktır. Dolayısıyla adadaki kurucu devletler, bu konuda belli bir politika belirleyebilmek için bir araya gelmek zorunda kalacaklardır. Bunun için de federal devlette bunu nasıl yapacaklarına dair işbirliği anlaşması imzalanarak, kurucu devletlerin hakları baştan itibaren belli olmalıdır. Yapılacak işbirliği anlaşması çerçevesinde kurucu devletlerin yetki alanına giren konuların başında Avrupa Birliği ve ilişkileri bu çerçevede yürütüleceği esas bağlanmalıdır. Bu nedenle federasyon her konuda tek başına karar veremeyecek bir sisteme dönüşecektir".

Avrupa Birliği ile ilişkiler ve uluslararası anlaşmaların sonuçlandırılması konularında da ciddi ihtilaflar olduğuna dikkat çeken Olgun, Kıbrıs Türk tarafının kendi yetki alanına giren konularda uluslararası anlaşma yapma hakkı istediğini, Rum tarafının da bunu reddettiğini belirtmiştir. Rum tarafının, federasyonun tek bir kişiliğinin

olduğunu, uluslararası tek temsiliyetinin bulunduğunu ve bütün anlaşmaların federasyon tarafından yapılacağını istediğini vurgulamıştır. Türk tarafının ise, bunun üzerine eğitim, kültür ve diğer konuları kendine saklı bir yetki olarak gördüğünü; federal devletin, Türk tarafının adına anlaşma yapamayacağını belirttiğini söylemiştir.

Federal maliye konusunda ise Olgun'un, sözleri şu şekilde olmuştur: "Federal maliyede; federal bütçe, dolaylı bütün vergiler, gümrükler vb. hususlar, federasyon çatısı altında toplanacak şekilde bir araya getirilmek istenmektedir. Burada ciddi bir sorun vardır. Çünkü bütün malî güç federasyona kayacaktır. Bu defa kurucu devletler, federasyonun eline mahkum olacaklardır. Daha önce birçok belediyenin, bu konuda çok ciddi sıkıntıları olmuştur. Kıbrıs Türk tarafının bu konuda ciddi bir deneyimi vardır. Dolayısıyla Türk tarafı, bu konuda itiraz etmektedir. Kıbrıs Türk tarafının malî sektörün düzenlemesi ve denetimi konusunda ciddi önerileri vardır. Örneğin deniz yetki alanları ve sivil havacılık gibi...

Sivil havacılık konusunda ise Kıbrıs Türk tarafının önerisinin şu şekilde olduğuna dikkat çeken Olgun, bunun federal bir yetki olduğunu kabul ettiğini fakat bunun icraatının kurucu devletler tarafından yapılmasını istediğini belirtmiştir. Ercan'ın Kuzey Kıbrıs Türk Kurucu Devleti'nin yönetiminde ve federal yasalar altında olması gerektiğine işaret eden Olgun, Ercan'ın mülkiyetinin de Türk tarafında olması gerektiğini belirtmiştir. Aynı şekilde Larnaka'nın da Güney Kıbrıs'ın yönetimi altında kalmasını kabul ettiğini belirtmiştir.

Dış ilişkiler konusuna da değinen Olgun, Kıbrıs Türk tarafının anlaşma imzaladıktan sonra imzaladığı diğer anlaşmalar hakkında bilgi vermeye hazır olduğunu belirtmiştir. Rum tarafının da buna karşı çıktığını ve merkezî hükümetten izin alınmadan Türk tarafının anlaşma dahi yapamayacağını belirtmesi dikkat çekicidir. Bu nedenle bütün yetki ve hakimiyet, federasyonun uhdesinde olacaktır.

Uluslararası diplomatik hizmetler konusunda Kıbrıs Türk tarafının belli bir pozisyonunun olması gerektiğini belirten Olgun, "BM New York temsilciği, BM Cenevre temsilciği, BM Viyana temsilciği, Avrupa Konseyi Strazburg temsilciği, Türkiye, Yunanistan, Almanya ve BM Güvenlik Konseyi beş daimi üyesinin temsilcilerinin toplamının yarısı kadar Kıbrıslı Türkler de olması hedeflenmektedir. Federal devlette dengeyi sağlamak bakımından bunun şart" olduğunu ifade etti.

Federasyon ve kurucu devletler arasındaki işbirliği anlaşmalarının federal ve kurucu devlet hükümetleri tarafından imzalandıktan sonra anayasal konular gibi federal ve kurucu devletler, kendi meclislerince yasama organları tarafından onaylanacak şekilde öngörüldüğünü belirten Olgun, sözlerine şu şekilde devam etmiştir: "Hiçbir federal ya da kurucu devlet Anayasası hükmünün Kıbrıs'ta AB Hukuku'nun ve bu hukukun uygulanması için yapılan iç düzenlemenin geçerliliğini engellemeyeceği-

ni, bir başka deyişle AB Hukuku'nun üstünlüğünü uygulamak bakımından taraflar kendi arasında anlaşmışlardır" dile getirmiştir.

Aynı zamanda kendisinin Cumhurbaşkanlığı müzakere sürecinin Danışma Kurulu Üyesi olduğunu belirten Olgun, ilk olarak en üstte Kuruluş Anlaşması olması gerektiğini belirtmiştir. Olgun'a göre Federal Anayasa'nın üstünde mutlak surette Kuruluş Anlaşması'nın olması gerekmektedir.

Rum tarafının ise federal yasaların üstte, kurucu devlet yasalarının da altta olmasını istediğini belirten Olgun, Türk tarafının buna karşı çıktığını ve kurucu devlet yasalarıyla federal yasaların eşit statüde olması gerektiği üzerinde ısrar ettiğini belirtmiştir.

Ayrıca "her iki tarafın mülkiyet ve vatandaşlık konusundaki icraatı, yapılacak bütünlüklü anlaşmanın şartlarına tâbi olacak şekilde" belirlenmesine dikkat çeken Olgun, her iki konuda da yapılan müzakereler sonucunda kısmen uzlaşmaya varıldığını da söylemiştir.

Uluslararası anlaşmalar konusunda ise Olgun, her iki tarafın daha önceleri yaptığı anlaşmaların listesini birbirlerine sunması gerektiğini ve kurulacak yeni sisteme göre bu anlaşmaların ters düşmesi halinde her iki tarafın da itiraz etme hakkının olması gerektiğini önemseyerek vurgu yapmıştır. Bu itirazların geçerliliğinin, ancak Yüksek Mahkeme tarafından kararlaştırılacağına da dikkat çekmiştir. Böyle bir süreçten geçerek her iki tarafın yaptığı uluslararası anlaşmaların geriye kalanlarının yeni devleti bağlamasını isteneceğini belirten Olgun, bu konuyla ilgili daha farklı görüşlerin de olduğuna vurgu yaparak konuşmasına son vermiştir.

İKİNCİ OTURUM

İkinci oturuma başkanlık yapan Kuzey Kıbrıs ODTÜ Öğretim Üyesi Sayın Prof. Dr. Salih SANER, ilk olarak KKTC Yükseköğretim Planlama, Denetleme, Akreditasyon ve Koordinasyon Kurulu (YÖDAK) Başkanı Sayın Prof. Dr. Hüseyin GÖKÇEKUŞ'a bildirisini sunması için kürsüye davet etmiştir.

KKTC YÖDAK Başkanı Sayın Prof. Dr. Hüseyin Gökçekuş, *"Olası Bir Anlaşma Halinde KKTC'deki Üniversitelerin Durumu ve Sağlayabileceği Katkılar"* konulu sunumunu yapmak üzere kürsüye çıkmıştır.

KKTC YÖDAK Başkanı Prof. Dr. Gökçekuş, bir anlaşma olması ya da olmaması halinde KKTC'deki üniversitelerin durumunun ne olacağını analiz etmiş ve Rum tarafının yükseköğretiminin nasıl olduğunu araştırdığını belirterek sunumuna başlamıştır.

KKTC'nin tam bir üniversite adası olduğunu belirten Prof. Dr. Gökçekuş, şu an Kuzey Kıbrıs'ta dokuz tane üniversitenin aktif olarak eğitim verdiğini ifade etmiştir.

KKTC'nin yıllardır ambargo altında olduğunu, Türkiye Cumhuriyeti dışında hiçbir ülke tarafından tanınmadığını belirten Prof. Dr. Gökçekuş, üniversiteler konusunda bunun tam tersi bir durum yaşandığını ve KKTC üniversitelerinin tanındığını ifade etmiştir. Bununla ilgili olarak bir tespitte bulunan Prof. Dr. Gökçekuş'un, *"tanınmayan devletin tanınan üniversiteleri"* şeklindeki tanımlaması ilginçtir.

KKTC'de yıllarca eğitime ve turizme yatırım yapıldığını, ancak izolasyonlardan dolayı turizmin istenilen seviyeye ulaşamadığını, yükseköğretimin ise tam tersi bir seyir izlediğini aktaran Prof. Dr. Gökçekuş, KKTC ekonomisine eğitimin yüksek oranda katkı sağladığını ifade etmiştir. Prof. Dr. Gökçekuş, bu sebepten dolayı yükseköğretimin devlet güvencesi altında olduğunu belirtmiştir. Ada'nın gerçek manada uluslararasılaşmayı gerçekleştirdiğini vurgulayarak, KKTC'deki öğrenciler hakkında sayısal verileri katılımcılar ile paylaşmıştır.

YÖDAK Başkanı Prof. Dr. Gökçekuş, KKTC'nin Yükseköğretim Kurumu ve Yasası hakkında bilgi vermiş ve KKTC'deki üniversiteler tarafından verilen diplomaların dünyanın her yerinde geçerli olduğuna dikkat çekmiştir.

KKTC'deki üniversitelerin karşılaştığı güçlükler ve engellerden bahseden Prof. Dr. Gökçekuş, KKTC üniversitelerinin yarını hakkında değerlendirmelerde bulunmuş ve bir anlaşma olması halinde neler yapılabileceğinden bahsederek sunumuna son vermiştir.

Oturum Başkanı, ikinci konuşmacı olarak Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi ve çalıştayın genel koordinatörlüğünü yürüten Sayın Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK'i "Kıbrıs'ta İç ve Dış Dinamikler Gereği Toprak, Mülkiyet ve Yer Değiştirenler Meselesi" konulu sunumunu yapması için kürsüye davet etmiştir.

Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK, sunumunda toprak, mülkiyet ve yer değiştirenler konusunun özellikleri ve gelişim süreci hakkında bilgilendirmesine başlamıştır. Bundan hareketle bu üç temel konu karşısında Kıbrıs'ta yaşananlar analiz edilmiştir.

Kıbrıs'ın bu dinamiklerinin nasıl sıkıntılı bir gelişim süreci geçirdiğine değinen Doç. Dr. Tamçelik, Türk ve Rum karar alıcıları ile bu iki toplum arasındaki sosyal, siyasal, psikolojik, ekonomik ve tarihsel bir analiz yaparak çeşitli önerilerde bulunmuştur.

Buna göre Doç. Dr. Tamçelik, Kıbrıs'ta bulunacak bir çözümde *toprak düzenlemelerinin* ve bu düzenlemelerden *etkilenecek kişilerin* durumunu farklı açılardan ele almıştır. Bundan hareketle toprak düzenlemelerine ilişkin olarak yer değiştirecek kişilerin karşılaştığı problemler ve yeniden rehabilite edilmesi için ortaya konulacak projelerin maliyet analizi yapılmıştır.

1992 yılında ortaya çıkan *Gali Fikirler Dizisi'*nde ve 2004 yılında son halini alarak Annan Planı'nda şekillenen *toprak* mevzusunun ve bununla ilgili *göçmenler/yerleşikler* hususunun ciddi bir tartışma konusu olduğuna dikkat çeken Doç. Dr. Tamçelik, aslında bu mevzunun başlı başına bir sorun olduğunu belirtmiştir. Zira göçmenler/yerleşikler konusunun, *toprak düzenlemelerinden* ayrı düşünülmemesi gereken bir konu olduğuna değinen Doç. Dr. Tamçelik, bu konuyla ilgili olarak ortaya çıkan başlıca sorunun, Rum yönetimine verilecek veya toplumlardan birine mensup olup da öteki toplum tarafından yönetilecek bölgede ikamet edecek *yer değiştirmiş kişilerin* ne olacağıdır. Bundan hareketle toprak ayarlamalarından etkilenecek kişilerin, *ilgili bölgede kalma* ya da *kendi toplumlarınca yönetilecek federe devletin sınırları içinde yerleşme hakkına* sahip olma gibi seçeneklerin tartışıldığını belirtmiştir. Ancak toprak ayarlamalarına ilişkin düzenlemelerin, yer değiştiren kişilerle ilgili işlemlerin yerine getirilmesinden önce ve tatmin edici bir şekilde uygulanmasına bağlı olması gerektiğine vurgu yapan Doç. Dr. Tamçelik, proje giderlerinin nasıl karşılanacağı-

na yönelik sorulara cevap bulunmadan yapılacak işlemlerin, kaos yaratacağına ve oluşturulacak yeni sistemin baştan itibaren yara alabileceğine dikkat çekmiştir.

Bunun yanı sıra Kıbrıslı Rum ve Türk toplumuna ait *mülk iddialarına* da değinen Doç. Dr. Tamçelik, tarafların bununla ilgili yapacağı başvuruları belli bir *takvim* sınırlamasıyla karşılamak gerektiğine vurgu yapmıştır. Ancak bu türden başvurular *1977 Dörük Antlaşması'nın* pratik düzenlemelerine, sosyal barışın ve uyumun sağlanması, belirlenen toplumsal düzenlemenin esaslarına ve adalet nisabına uygun olması gerektiğini dile getiren Doç. Dr. Tamçelik, Türkiye'den gelen göçmenlerin ise sınırlı sayıda adada bulunmak kaydı ile bir kısmının geri gönderileceği, ancak tamamının gitmesinin insan hak ve hürriyetlerine ters düşebileceğini belirtmiştir.

Kıbrıs'a yönelik ortaya atılan bütün çözüm plânlarında, tarafların algılama özelliklerine, itirazlarına ve kabullenimlerine göre analiz yapılması gerektiğine vurgu yapan Doç. Dr. Tamçelik, bu konunun inanılmaz derecede karmaşık olduğuna değinerek, Kıbrıs'ta bulunacak herhangi bir çözümde en çetrefilli konulardan birisinin bu olacağına dikkat çekmiştir. Özellikle Kıbrıs meselesinin insan unsuruna, bir başka deyişle *göçmenlere, yer değiştirenlere* veya *yerleşiklere* ilişkin problemleri, daha farklı bir yöntemle çözümlenmeye çalışmanın yerinde olacağını ifade eden Doç. Dr. Tamçelik, Kıbrıs'ta toprak ve mülkiyet arazilerini matematiksel hesaplamalar yaparak ortaya koymuş ve o güne kadar kullanılan ve birbirinin gelişimine katkı sağlayan ve üzerinde kendisinin de çalışmış olduğu haritaların özelliklerine değinmiş; sunumunda bununla ilgili olan mülkiyet, nüfus, yerleşikler ve kurucu devlet sınırlarıyla ilgili parametreleri daha fonksiyonel ve profesyonel bir şekilde ele alarak ifade etmiştir. Dolayısıyla 1975 Nüfus Mübadelesi'ne dayalı olarak *iki toplumluluk* ve *iki kesimlilik* süreci içinde ayrışan adanın, hangi oluşum içerisinde yeniden birleşeceği, toplumların yeniden göç etmesi halinde bundan nasıl etkileneceği ve bu insanların nasıl rehabilite edileceği, ciddi bir tartışma konusu olarak halen çözüme kavuşmadığına işaret eden Doç. Dr. Tamçelik, Kıbrıs'ta olası bir anlaşma hâlinde *yer değiştirecek kişilerin* hangi bölgelerden göç edeceği, nasıl rehabilite edileceği, bunun hangi esaslara göre yapılacağı ve hangi kriterlere göre şekilleneceği üzerinde olası senaryoları tartışmaya açmıştır.

Herhangi bir anlaşma olasılığına karşın oluşan siyasal denklemde anayasal haklar ile toprak denklemini ters orantılılık zeminine oturtan Doç. Dr. Tamçelik, diplomasi tekniği açısından verilen bir toprağın geri alınamayacağını; ancak varılan anlaşmanın sadece kâğıt üzerinde kalabileceğini vurgulayarak sürecin sıkıntılı yönlerine dikkat çekmiştir.

Yerleşikler konusu noktasında yıllık nüfus artışı oranına göre karşı tarafa nüfus izni verilmesi fikrini savunan Doç. Dr. Tamçelik, oluşacak olası bir anlaşmada denklik teorisinin özelliklerini açıklamış ve çeşitli önerilerde bulunmuştur.

Sonuç olarak toprak, mülkiyet ve yer değiştirenler konularının siyasal ve özellikle hukuksal analizini yapan Doç. Dr. Tamçelik, bu konularda afaki değil planlı çalışmalar sonucu kararlar alınması gerektiğini vurgulayarak neler yapılabileceği noktasında önerileriyle sözlerini tamamlamıştır.

Oturum Başkanı, üçüncü konuşmacı olarak Hürriyet Daily News Gazetesi yazarı Sayın Yusuf Kanlı'yı "Kıbrıs'ta Barış ve Çatışma Kültürünün Müzakere Sürecine Etkileri" konulu sunumunu yapması için kürsüye davet etmiştir.

Sayın Yusuf Kanlı sunumuna Kıbrıs sorunu ile ilgili bir fıkra ile başlamıştır. Kanlı, Kıbrıs sorunu ile ilgili müzakerelerin sonunun gelmeyeceğini "son fırsat diye bir şey yok" diyerek izah etmiş ve görüşmelerin devam edeceğini veya sorunun evrimleşerek başka bir soruna dönüşeceğini belirtmiştir.

Son görüşmelerden olumlu bir sonuç çıkmaması halinde barış umudu besleyenlerin dahi ümidini yitirmesine sebep olacağına dikkat çeken Kanlı, bu noktada Biden'in ziyaretini yorumlamış ve adada algı yönetimi yapılmaya çalışıldığını belirtmiştir. Annan Planı öncesinde ve sonrasındaki Kıbrıslı Türklere yönelik dünya kamuoyunda algının değiştiğine işaret eden Kanlı, Kıbrıs sorunun çözümünü çok zor olduğunu ifade etmiştir.

Özellikle Rumların temel yaklaşımlarının değişmediğini ve görüşmelere ABD ve İngiltere baskısında devam ettiğini belirten Kanlı, toplamda yaklaşık bir milyonluk nüfusun ve küçük bir adanın sorunu şeklinde görünse de, aslında bu sorunun temelinde Soğuk Savaş'tan kaynaklanan gerekçeleri olduğunu dile getirmiştir. Bununla ilgili olarak Bağlantısızlar Hareketi'nin ve NATO'nun üzerinde önemli bir rolü bulunan bu mesele, 1968'den günümüze kadar küçümsenemeyecek birçok girişimle karşı karşıya kalmıştır. Bu yüzden taraflar, birçok arabulucuyla uğraşmak durumunda kalmışlardır.

Her şeye rağmen soruna iyimser bakabilen Kanlı, "azimle damla, taşı deler" sözünü hatırlatarak son yarım asırda cemaatten cumhuriyete geçişi çok büyük bir ilerleme olarak gördüğünü ifade etmiştir. Nüfusça daha büyük olan Rumların çözümden iki yıl sonra Türklere kendi çözümünü dayatması sorununun temelini oluşturduğunu iddia eden Kanlı, çözümün Kıbrıslılar tarafından ve karşılıklı rıza ile olabileceğine dikkat çekmiştir.

Bu noktada Kanlı, geçmiş tarihte Kıbrıs'a egemen olan devletleri hatırlatmış ve adanın stratejik önemine vurgu yaparak, Kıbrıs'ı Doğu Akdeniz'in ortasında batmayan bir uçak gemisi olarak nitelendirmiştir. Kıbrıs'taki iç ve dış denge konusuna da değinen Kanlı, Lozan'da kurulan Türkiye-Yunanistan dengesinin 1959-1960'ta da korunduğunu söylemiş ve devamında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, Türkiye ve Yunanistan'ın

birlikte üye olmadıkları herhangi bir siyasî ve iktisadî işbirliğine katılmasını yasaklamış olmasına rağmen Rumların, 2004 yılında AB'ye alındığını belirtmiştir.

Bu durumu da çeşitli Türk hükümetlerinin hatası olarak değerlendiren Kanlı, iç ve dış dengenin 1963'te silah zoruyla ve şiddetle bozulmasına sebep olan Rumların, Türkleri kabul etmeme zihniyetini ve yaptıklarını dile getirmeye çalışmıştır. Kanlı'ya göre Rum tarafının amacı, sorunun çözümsüzlüğünü sürdürmek ve Türkleri de kendi devletinden bıktırarak, tek Kıbrıs milleti fikrinin geliştirilmesine ortam hazırlamaktır.

Yine Kanlı, Kıbrıs Türk milli hassasiyetinin köreltilmesini hedef alan Rum Ulusal Konseyi'nin amacını dile getirmiştir. Kanlı'nın, adada yaşanan son gelişmelerin Kıbrıs sorunu için son tango olduğunu ve karşılıklı siyasî iradeyle çözümlenebileceğini belirtmesi dikkat çekicidir.

Kanlı'nın, üzerinde titizlikle durduğu bir başka konu ise, Doğu Akdeniz'deki doğalgaz meselesidir. Dünya alternatif enerji kaynakları arayışındayken, Kıbrıs açıklarında bulunan doğalgazın önemine vurgu yapan Kanlı, Biden'in "yeni enerji merkezi" sözünü hatırlatılmasının boşuna olmadığını ifade etmiştir.

Kanlı, Rumların doğalgaz arama meselesinde, özellikle Türk tarafının 1960'dan gelen hakkına sahip çıkması gerektiğini ve bu konuda söz birliği yapılmasının önemli bir şey olduğunu vurgulamıştır.

Yine Kanlı'ya göre ABD'de "enerji merkezi Kıbrıs" algısıyla adadan Türkiye'ye, oradan da Batı'ya enerji taşınması algısı oluşturulmuş ve bunun üzerinden siyaset üretme çabasına girildiğini savunmuştur. Bu noktada Maraş konusunda gelinen durumdan söz eden ve çözümün ancak "toprağı en son ve her şey bittikten sonra konuşacağız" anlayışının değiştirilmesiyle sağlanacağını belirtmiştir.

ABD, İngiltere ve AB'nin toplumlararası görüşmelerin devam etmesini istediğini ve bunun için de baskı yaptığını belirten Kanlı, buna rağmen bu güçlerin yeterince sorun varken yeni bir gerginlik çıkmasını göze alamayacaklarını ifade etmiştir. Ancak bununla Türkiye-AB ilişkilerini kontrol altına alma imkânı sağladığı için de önemli bir argümanı kaybetmek istemeyeceklerine işaret eden Kanlı, görüşmelerde bozulmuş olan iç ve dış dengenin yeniden kurgulanması gerektiğine işaret yaparak konuşmasını sonlandırmıştır.

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Üçüncü oturuma başkanlık yapan Çalıştay Genel Koordinatörü ve Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi Bölümü Sayın Doç. Dr. Soyalp TAM-ÇELİK, ilk olarak KKTC Din İşleri Başkanı Sayın Prof. Dr. Talip Atalay'ı "Kıbrıs'ta Dinlerarası İletişim ve Barış Kültürüne Katkısı" konulu sunumunu yapması için kürsüye davet etmiştir.

KKTC Din İşleri Başkanı Sayın Prof. Dr. Talip Atalay, konuşmasına katılımcıları selamlayarak başlamış ve çalıştaya dinleyici olarak katılanların arasında öğrencilerin de bulunmasını büyük bir memnuniyetle karşıladığını dile getirmiştir.

Daha sonra Prof. Dr. Atalay, ele aldığı konunun çok geniş olduğunu, fazla güncel olaylardan örnekler vererek konun daha iyi anlaşılacağını dile getirmiştir. Prof. Dr. Atalay, Din İşleri Başkanlığı'nın Kıbrıs'ta yaşadığı sorunları ve Rumların Başpiskoposluk makamının etkinliğini anlatarak konuya giriş yapmıştır. Rumların dine ister inansın, ister inanmasın Başpiskoposluk makamından izinsiz hiçbir adım atamayacağını üzerinde duran Prof. Dr. Atalay, kurumun büyük olduğunu, bazen korkutucu ve tehditkâr olabildiğini belirtmiştir. Kendisinin de göreve başlayana kadar Başpiskoposlukla hiçbir iletişiminin olmadığını, göstermelik olarak resim vermek için görüşmeler yapıldığını ifade edilmiştir.

Ardından Prof. Dr. Atalay, Türkiye'de özellikle güneydoğu bölgesinde görev yaptığını, din ve etnik gruplar üzerine çalıştığını, ikinci çalışma alanının ise Kıbrıs meselesinin din boyutu olduğunu, akademik çalışmalarını bunun üzerine inşa ettiğini açıklamıştır.

Kıbrıs'ın iç dinamiklerine değinen Prof. Dr. Atalay, Kıbrıslı Türklerin müşterek karar almada ciddi sıkıntıları olduğuna dikkat çekmiş ve ortak ülkü, ideal, fikir ve eylem etrafında birleşmemenin nelere yol açtığına örnekler vererek açıklamaya çalışmıştır.

Prof. Dr. Atalay, yaptığı araştırmalardan elde ettiği sonuçlara göre Kıbrıs'taki sorunlu alan olarak iki mevzuyu gördüğünü bunlardan birinin *din alanı*, ikincisinin ise *yer-*

leşikler konusu olduğunu müşahede etmiştir. Kıbrıs'a gelip Din İşleri Başkanı olarak göreve başladıktan sonra İsveç büyükelçiliğinin bir projesiyle karşılaştığını ve KKTC Cumhurbaşkanlığı'nın onayı ile bu projenin uygulamaya koyulduğunu dile getirmiştir. Yaşanan çeşitli krizlere rağmen, bu proje ile din olgusu üzerinden 10 Rum, 10 Türk, 10 Filistinli ve 10 İsraili çocuğu bir araya getirmeyi başardıklarını söylemiştir.

Prof. Dr. Atalay, Amerika ve İsveç yetkililerinin güneydeki yüz sekiz camiye Din İşleri Başkanlığı'na bağlayalım önerisine karşı çıktığını, zira kendisinin 1960 Anayasası'na göre zaten Kıbrıs müftüsü olduğunu belirtmiştir. Buna paralel olarak kendisinin camilere ziyarette bulunmak için üçüncü ülkenin girişimine herhangi bir ihtiyacının da olmadığını belirtmiştir. Ayrıca bu konuyla ilgili olarak Başpiskopos'a suç işlediklerini de görüşmeler boyunca defaaten dile getirdiğini ifade etmiştir.

İlkel olarak kimsenin ibadethanelerinde ibadet etmelerine karşı çıkmadıklarını, ancak Rumların sürece bakışlarının eşitlikçi bir bakış açısıyla bakmadıklarından çözüme ulaşmada zorlukların yaşandığını belirtmiştir.

Bunun dışında Prof. Dr. Atalay, dışişlerinin ve diğer ilgili kurumların ciddi bir algı zayıflığı yaşadığını ifade etmiş ve bu konuda çeşitli örnekler vererek görüşünü destekleyeme çalışmıştır. Özellikle Din İşleri Başkanlığı'nda kurumsal olarak sıkıntıların olduğunu, kendisinden başka hiç kimsede imza yetkisi olamamasını örnek göstererek, bu durumun çarpıklığını anlatmıştır. Göreve geldikten sonra Din İşleri kurumunu etkin hale getirmek için çeşitli çalışmalar yaptıklarından ve bu çerçevede iki yüz noktada temsilcilik oluşturduklarından bahsederek, Rumların metropolitine karşılık bir görevli atadıklarını söylemiştir. Kendisinin göreve gelmesinden sonra ilişkilerde aşamalar kaydettiklerini ve kendisinin de Rum tarafına geçip Hala Sultan Camii ve Bayraktar Camii gibi önemli camileri ziyaret ettiklerini ifade eden Prof. Dr. Atalay, Rumların tavrında zamanla yumuşama görüldüğünü ve Apostolos Andreas'ı da beraberce tamir etme kararı aldıklarını belirtmiştir. Bu çalışmalar sonucunda Din İşleri kurumunun BM nezdinde de dikkate alındığını ve Cenevre'de yapılan bir panele davet edildiklerini belirtmiştir. Aynı zamanda Prof. Dr. Atalay, bunu ilk kez Türkiye'nin müdahalesi olmadan başardıklarını ifade etmiştir.

Bunun yanı sıra Prof. Dr. Atalay, Başpiskoposun kendini siyasî açıdan muhatap gibi görmesinin mevcut durumu zorlaştırdığını ve Rum tarafının Kıbrıs'taki sorunun dinî bir sorun olmadığını belirtmesine karşın Kıbrıslı Türkler için bunun böyle olmadığını ve bir ölçüde bu sorunun dinî öge de taşıdığını ifade etmiştir.

Kıbrıs meselesinde başarı elde edebilmek için kurumların sağlıklı bir şekilde çalışması ve Türklerin birbirine güvenmesi gerektiğini de önemle işaret eden Prof. Dr. Atalay, Kıbrıs konusunun devamlı gündemde olmasından dolayı ada insanının psikolojik olarak yorulduğunu da belirtmiştir.

Bunun dışında Türkiye'nin Kıbrıs politikalarında hep stratejik bakış açısı geliştirdiğini ve bunun hatalı olduğunu ifade eden Prof. Dr. Atalay, ada insanının ötelendiğini ve ne istediğinin çok da sorulmadığını belirtmiştir. Bu bakımdan Kıbrıs'la alakalı çözümlerin askerî, stratejik, güvenlik ve ekonomik olduğuna işaret eden Prof. Dr. Atalay, insana yer verilmeyen bu projelerin başarıya ulaşmasının son derece zor olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla Kıbrıs insanı için üretilecek çözümlerin insan ve psikolojik mahreçli olmasına dikkat çekmiştir.

Oturum Başkanı, ikinci konuşmacı olarak Giresun Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Yalçın Sarıkaya'yı "Türk Dünyası Perspektifinden Kıbrıs'a Bakmak" konulu sunumunu yapması için kürsüye davet etmiştir.

Sayın Doç. Dr. Yalçın Sarıkaya, konuşmasına katılımcıları selamlayarak başlamıştır. İlk olarak kendisinin Kıbrıs konusuyla alakalı çalışan birisi olmadığını, ancak Türk dış politikası ile ilgilenen herkesin Kıbrıs meselesi ile alakadar olması gerektiğini belirtmiştir.

Ardından Doç. Dr. Sarıkaya, Kıbrıs'ın jeopolitik konumuna değinmiş ve Kıbrıs'ın Ortadoğu'ya olan yakınlığından bahsederek, Kıbrıs'ın önemini ön plana çıkarmıştır. Türkiye'nin 1974'te yaptığı Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Cumhuriyet tarihinde bir ilk olması hasebiyle ve Türk dış politikasına, savunmaya ve savunma sanayisine çok şey kattığını dile getirmiştir.

Doç. Dr. Sarıkaya, Kıbrıs'ın yavru vatan olarak addedilmesiyle, Türkiye ile Kıbrıs arasındaki ilişkinin, bir ananın çocuğuna olan bağı gibi güçlü olduğunu dile getirmiş ve bu bağlamda Türkiye, Kıbrıs'ın Türk dış politikasındaki yerini öne çıkarmaya çalışmıştır.

KKTC'nin kuruluşundan 1990'lara kadar Türk devletleriyle maddî ve manevî olarak hiçbir iletişimi ve bağlantısı olmadığını dile getiren Doç. Dr. Sarıkaya, daha sonraki aşamalarda bunun tedricen yıkıldığını belirtmiştir.

Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik politikasına değinen Doç. Dr. Sarıkaya, Ankara'nın Kıbrıs sorununa merkezi ve bütünleyici bir şekilde bakmadığına dikkat çekmiştir. Bağımsız Türk devletlerinin Kıbrıs'ı tanınamaması durumunun ayrıca tartışılması gerektiğine inanan Doç. Dr. Sarıkaya, Türkiye'nin bu hususta sorumluluğunun bulunduğunu; ancak bu sorumluluğu yerine getiremediğine işaret etmiştir. Kıbrıs'ın Azerbaycan'daki temsilciliği gibi diğer ülkelerle de daha sıkı irtibata geçip tanınma yolunda adımlar atmasından bahseden Doç. Dr. Sarıkaya, bunun için de Türkiye'nin, Türk devletleri üzerinde yapması gerekenleri sıralamıştır. Buradan hareketle Türkiye'nin Türk dünyası ile bağlarını daha da güçlendirmesi gerektiğini savunan Doç. Dr. Sarıkaya, özellikle bölgesel enerji koridorlarının önemine değinerek Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattının konjonktürel konumuna dikkat çekmiştir.

Bölgesel tehdit oluşturan Erivan'ın ise by-pass edilerek etkisiz hale getirilmesine vurgu yapan Doç. Dr. Sarıkaya, Rusya'nın enerji koridoruna alternatif güzergâh olarak Hazar bölgesi petrolerini Türkiye üzerinden geçirilmesi ve bunun Batı açısından bir alternatif olarak kabul edilmesi, İskenderun Körfezi'nin önemini daha da artıracığına vurgu yapmıştır.

Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin AB üyeliği ile AB'nin kendi müktesebatını çiğnemesi, AB'nin çözüm sürecinde taraflı olduğunu gösterdiğini iddia eden Doç. Dr. Sarıkaya, Kıbrıs'ın Ortadoğulaşabileceği ve bu süreci yönetenlerden birinin de İsrail olacağına dikkat çekmiştir. İsrail'in bizzat olayın baş aktörlerinden birisi olabileceğine işaret eden Doç. Dr. Sarıkaya, bunun en büyük sebebinin, İsrailin doğal kaynaklar rejimini yönetmek istemesinden kaynaklandığını belirtmiştir.

Kıbrıs'ta çözümün gerçekten çok stratejik olduğunu; ancak bunun lafta değil tam manası ile planlı bir şekilde olması gerektiğine vurgu yapan Doç. Dr. Sarıkaya, birtakım çözüm önerilerinde ve eleştirilerde bulunmuştur. Özellikle kamuoyunun yetersizliğinden ve ilgisizliğinden dem vuran Doç. Dr. Sarıkaya, çok değişken olan siyasetten üzüntü ile söz etmiştir.

Son olarak Doç. Dr. Sarıkaya, ister siyasî, ister kültürel olsun, Türklerin dış dünyada lobicilik faaliyetlerini artırmaları gerektiğini belirtmiş ve adada ister çözüm olsun, ister çözümsüzlük, burada yatırımlar yapılarak devam etmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Oturum Başkanı, üçüncü konuşmacı olarak KKTC Vakıflar Genel Müdürlüğünde uzman olarak çalışan Sayın Mustafa Kemal KASAPOĞLU'nu "Vakıflar Hukukuna Göre Maraş'ın Durumu ve Sonuçları Üzerinde Değerlendirmeler" konulu sunumunu yapması için kürsüye davet etmiştir.

KKTC Vakıflar Genel Müdürlüğünde uzman olarak çalışan Sayın Mustafa Kemal KASAPOĞLU, Kıbrıs'taki vakıf malları üzerinde çeşitli tespitler yapmış ve vakıf malları ve yönetimi ile ilgili tarihî perspektiften izahatta bulunmuştur.

Kasapoğlu, özellikle kapalı Maraş bölgesinde bulunan vakıf mallarını, Maraş'ın geçmişteki ve günümüzdeki durumundan bahsederek bu konuda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yapmış olduğu araştırmalar, çalışmalar ve alınması gereken önlemlerden söz etmiştir. Konu hakkında bilgi verirken aynı zamanda kapalı Maraş ile ilgili bir videoyu da katılımcılarla paylaşmıştır.

Ardından Kasapoğlu, Lordos'un, Maraş'ta açmış olduğu dava ile ilgili olarak son 3 yıldır Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki ve Türkiye'deki birçok kişiyle ciddi bir çalışma içerisinde olduklarını ve bu çalışma sayesinde Kıbrıs'ta çözüm planına alternatif görüş sunmak için bu bilgileri paylaştığını belirtmiştir.

Kapalı Maraş bölgesinin ekonomik potansiyelini de ele alan Kasapoğlu, 1974'te bu bölgedeki toplam yatak sayısının Türkiye'nin Misak-ı Millî sınırları içerisindeki yatak sayısından fazla olduğunun ve o dönemdeki turizm gelirinin %53.7'sini oluşturduğunun altını çizmiştir.

Maraş bölgesinde bulunan vakıf mallarının sayısal değerlerini ifade eden Kasapoğlu, Ahkâm-ül Evkaf ve 1960 Anayasası'ndaki ilgili maddelere de değinmiştir. Ardından İngilizlerin adada yapmış olduğu vergi düzenlemelerini, özellikle 1878-1914 dönemi arasında sömürge yönetiminin 442 adet vergi üzerinde oynama yaptığını ve 1914'ten sonra adayı ilhak edince toprak üzerindeki uygulamalarını daha da netleştirdiğini belirtmiştir.

Son olarak Kasapoğlu, Kıbrıs'taki vakıfların bir plan dahilinde ele alınması ve tüm kurumların işbirliği yaparak ortak eylem planı çerçevesinde hareket etmesi gerektiğinden söz etmiştir.

MÜNAZARA BÖLÜMÜNDEN SEÇİLMİŞ BAZI SORULAR VE CEVAPLAR

SORU 1

"Joe Biden'ın adaya gelişi ve sonrasında Güven Yaratıcı Önlemler açısından Maraş'a Birleşmiş Milletler Teknik Heyeti'nin girmesi ve burada altyapı çalışması yapılması gündeme gelmiştir. KKTC'nin ya da Türkiye'nin kontrolüne giren bir bölgede bunun yapılması veya böyle bir şeye imkân tanınması, KKTC'nin ve Maraş'ın mevcut statüsü açısından bir kayba veya erozyona neden olabilir mi?"

CEVAP 1

"Rum tarafının baskısıyla ve Rumların Amerikalıları ikna etmesiyle zaten şubatta yapılan Ortak Açıklama metninde Güven Yaratıcı Önlemler ayağı vardı. Her iki tarafın da bu konuda birtakım çalışmalar yapacağı belirtilmişti. Fakat Rum tarafının odak noktası hep Güven Yaratıcı Önlemler içerisinde Maraş olmuştur. Güven biliyorsunuz iki tarafı da ilgilendiren bir mesele... Ancak adada karşılıklı bir güvensizlik var. Bu, sadece Kıbrıslı Rumların Türklere duyduğu güvensizlik değildir. Dolayısıyla Kıbrıs Türk tarafı başından beri içerisinde Maraş olmadan Güven Yaratıcı Önlemler paketinin eş değerinde ele alınmasının karşısında olmamıştır. Fakat önceliğin, bütünlüklü bir anlaşmaya önem verilmesi gerektiği ortadadır. Bununla birlikte diğer sorunların da çözülebileceği bir sürecin yaşanması daha evladr. Örneğin, eğitim sisteminde karşılıklı olarak düşmanlık besleyen kelimelerin çıkarılmasıyla ilgili teknik bir komite oluşturulabileceği, suçluların teatisiyle ilgili olarak teknik bir komite kurulabileceği, bulaşıcı hastalıkların her iki tarafta da yayılmaması için müşterek çalışmaların yapılabileceği bir gerekliliktir. Aslında bütün bunlarda siyasi içerik de olmayabilir. Müzakere konuları arasında bulunmayan, hatta insanî meselelerin ele alınmasıyla süreç daha makul seviyelere çekilebilir. Maalesef Rum tarafı, bütünlüklü bir anlaşmanın parçası olan toprak konusunu ilgilendiren bir meselede, bütünlüklü bir anlaşmaya tam manasıyla angaje olmadan, kendi yolunda devam etmeyi tercih etmiştir. Şimdilik Amerikalıları bu konuda ikna etmiş oldular ve Amerikalılardan gelen ilk öneri sizin söylediğiniz doğrultudadır. Fakat, Kıbrıs Türk tarafının şu stratejiyi izlediğini söyleyebilirim:

Güven Yaratıcı Önlemler konusu, Amerikalıların inisiyatifinden çıkarılıp tekrar Birleşmiş Milletler süreci içerisine dahil edilmelidir. Çünkü Birleşmiş Milletler sürecinde Kıbrıs Türk tarafı daha etkin bir konuma sahiptir. Birleşmiş Milletler sürecinde siyasî eşitlik temelinde ve her iki tarafın da eşit zeminde müzakeresi öngörülür. Birleşmiş Milletler uzmanları geçmişte yapmış oldukları bütün çalışmalarda dengeye önem verip dengeyi gözettilikleri için Birleşmiş Milletler'in son gelen temsilcisi Sayın Downer, istenmeyen adam ilan etmiştir. Dolayısıyla biz süreci Birleşmiş Milletler şemsiyesi altına çekmeye çalıştık.

Kıbrıslı Türkler için öncelik, bütünlüklü anlaşmada olacaktır. Güven Yaratıcı Önlemler paketinde içerisine, toprak ve müzakere masasında konuşulan konulardan herhangi birinin olmamasının, tercihimiz olduğunu kendi kapalı toplantılarımızda da ortaya koyduk. Geline son noktada Amerikalıların getirmiş olduğu bu teklif, Türkiye'nin de desteği ile Kıbrıslı Türkler tarafından reddedildi. Sayın Biden'in ziyareti esnasında iki aşamalı bir kapanış yapıldı. Birinci aşamada, iki tarafın da üzerinde mutabakata vardığı bir metin okundu. Onun dışında Sayın Biden, kendi düşüncelerini dile getirdi. Kendi düşüncelerini dile getirdiği o bölümde Maraş konusuna değinildi; fakat bu husus, Kıbrıs Türk tarafını ve Türkiye'yi bağlamıyor. Kısacası sizin sorduğunuz sorunun cevabı: "Hayır, öyle bir çalışmaya Kıbrıs Türk tarafı ve Türkiye angaje olmuş değildir".

SORU 2

"Adada ciddi bir güç dengesizliği var. Verdiğiniz rakamlardan anlaşıldığı kadarıyla bu dengesizlik, Türk tarafının aleyhine cereyan eden bir durumu ifade etmektedir. Prof. Dr. Saner de KKTC'ye gelen yardımları artık reddetmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu yardımları reddetme durumunda Türk kesiminin ekonomik durumu nasıl etkilenecektir veya yardım alınmaması halinde ada Türklerinin dayanacağı ekonomik alanlar nelerdir? Bu alanlar, yapılacak yatırımların yerini alabilecek mi? İçsel kaynaklar bunların ne kadarını karşılayabilir? En önemlisi bu durum, Rum kesiminin elini ne kadar güçlendirir ya da zayıflatır? Bizi bu konularda bilgilendirmenizi rica ediyorum".

CEVAP 2

"Ben, KKTC, yardımları reddetsin demek istemedim. Orada söylemek istediğim şu; bir devlet kurdunuz, bu devlet Kıbrıslı Türkler göre ortada yok. Kıbrıslı Türklerin artık devlete ve siyasîlere saygınlığı kalmadı. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin de bu durumda saygınlığı kalmıyor. Masaya da getirdiniz, diyorsunuz ki görüşün, Rumlarla görüşün deniyor bize ve biz de görüşüyoruz. Ama devlet yok ortada. Benim söylemek istediğim o. Bunu şu şekilde örnekledim: Avrupa Birliği geliyor para dağıtıyor. Kıbrıs'ta, her türlü yatırım Türkiye büyükelçiliği tarafından yapılıyor. Hâlbuki bir devlet varsa, karşınızda o devletin Maliye Bakanlığı kanalıyla yatırımları yapma-

nız gerekir. Avrupa Birliği ya da yabancı elçilikler gelip de Türkiye'de para dağıtabilir mi? Bir devlet var ve bunun ciddiyetini vurgulamak istiyorum. Bundan sonra Kıbrıs, Türkiye'nin büyük bir ihtimalle bir parçası olamaz. Enosis de olamaz. Ama her iki tarafın belleklerinde bu ideal olabilir. Dolayısıyla adada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti diye bir devlet olacaksa, hakkını da vermek gerekir. Ancak bu şekilde iki devlet, tek millet der ve devam ederiz. Onun için de ben o örnekleme yaptım. Yardım gelmesin dediğim Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devletinin kâle alınması içindir. Bilindiği gibi şu anda adada ciddi bir bezginlik söz konusudur.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde kurumların ciddi bir şekilde ayağa kaldırılması gerekliliği vardır. Bu sadece yabancıların yapacağı yatırımlar açısından değil, bütün kurumlarda bir çökme var. Niye var bu? Aslında bu, 1963 sonrası dönemin herkesi eşit gören zihniyetin gitmesi ve yerine 'para/puan dağıtımının' yapıldığı, kurumlar arasında yatay ve dikey hiyerarşinin tamamen bozulduğu yeni bir sisteme dönüşmüştür. Adeta bu yeni sistemde herkesin herkesi kendine eşit görmesinden kaynaklanan bir durum yaşanmasına neden oldu. Tabiidir ki insanlar eşittirler; ama kurumlar içerisinde yapılanma belli bir hiyerarşi içinde olmazsa o kurumlarda faaliyet olması mümkün değildir. Devlet olabilmesi için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, Türk büyükelçisinin KKTC Bakanlarından önce gelmemesi lazımdır. Kıbrıs Türk Polisi'nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İçişleri Bakanlığı'na bağlanması lazımdır. İtfaiyenin belediyelere bağlanması lazımdır. Sadece sorun orada da değil, genel bir bozukluk vardır ve bu genel bozukluk da doğru dürüst kamu reformu gerektirir".

SORU 3

"2011'de Türkiye'de siyasî partilerin politikalarını, daha doğrusu hükümet programları ile ilgili bir araştırma yapmıştık. Bugün de iki siyasî partimizin yetkilileri buradalar... Her ikisi de aynı noktalara değindiler. Burada olmayan bazı siyasî partilerimizin de ka-naatleri aynı şekilde; yani adada iki toplumlu bir devletin kurulması. Bu noktada benim merak ettiğim husus şu: KKTC'de sivil toplum kuruluşları arasında tek ve bağımsız bir KKTC hayali olan ve bu noktada politikalar yürütülmesi gerektiğini düşünen oluşumlar var mıdır?"

Bir diğer sorum ise Türk tarafı olarak çözmek üzere çözümler üreten bir sürece dahil olmak ne ölçüde doğru?"

CEVAP 3

Yapılan bağımsız kamuoyu yoklamalarında Kuzey ve Güney Kıbrıs'ta çeşitli sonuçlara varılmıştır. Örneğin Güney Kıbrıs'ın siyasî çözüm tercihi Kıbrıslı Rumların hakim olacağı üniter bir devlettir. Yani Helenizm'i devam ettirebilecekleri bir çözüm istemektedirler. Kıbrıslı Rumlar, Helen Adası olarak gördükleri Kıbrıs'ı, kendilerinin

hakimiyetindeki bir devleti veya federal bir çözümü ikinci tercih olarak görmekte-dirler. Bu durum, esasında tercih edilen bir seçenek değil, adeta zorunlu, kaçınılmaz ve bize zorla dayatılan bir seçenek olarak görülmektedir. Güney Kıbrıs'taki durum bu merkezdedir.

Kuzey Kıbrıs'ta ise insanların çözüm tercihi iki devletli çözümdür. Bütün kamuoyu yoklamalarında istikrarlı bir şekilde bu tercih çıkıyor. İkinci tercih Kuzey'de de fe-deral çözümdür. Şimdi şöyle bir bakıp analiz yapmamamız gerekiyor. Kıbrıs ihtilafı, 1963'ten beri devam ediyor. Şu anda herkesin çocukları ve torunları var. Bu ihtilafın içinde yaşıyorlar ve bu ihtilafın çok ciddi bir belirsizliği var. Aslında bu belirsizlik, kendi pasaportunuzla seyahat edememenize neden oluyor. Pasaportunuz, dev-letin ve siz tanınmıyorsunuz. Bir etkinliğe katılmak istiyorsunuz, örneğin turizm sektöründe gidip fuar açamıyorsunuz. Birtakım zorlamalarla ve çeşitli faaliyetlere katılma imkânı çıkıyor; ama sonuçta Kıbrıs Türkü kendi siyasal kimliğini icra edebi-lecek bir noktada değil. Bu zaman içerisinde bir yorgunluğa neden oluyor. Birtakım zorluklarla karşılaşmaya başlayan insanlar, artık "olsun, bir çözüm olsun; artık bun-dan kurtulalım" demeye başlıyorlar. Bu çok popülist bir yaklaşım, fakat bu popülist yaklaşım bazı siyasî partilerce zaman içerisinde kullanılmaya başlanıyor. İnsanları kendilerine çekebilmek için Kıbrıs'ta federal çözümü ve Kıbrıslı Rumlarla anlaşmayı siyasî amaç edinen partiler doğuyor. Nitekim öyle de oldu. Şu an Kıbrıs'ta bu parti-ler güçlü durumda. Bunun karşısında temelde iki devletli çözümü savunan iki parti var; fakat onlar da zaman içerisinde uluslararası baskı ve halkın yorgunluğu nede-niyle kapılarını federal çözüme açmışlar; şu anda müzakere sürecini Kıbrıs'taki bü-tün partiler destekliyor. Bir an önce bir anlaşma olmasına dair Kıbrıs'ın çoğunluklu nüfusunda bir istek var. Şimdi burada bizim gibi insanlar için yani bu konuya daha objektif analizler yaparak, bunun doğurabileceği fırsatları ve tehditleri doğru dü-rüst analiz etmeye çalışan ve bunları siyasal mekanizmaya aktarmaya uğraş veren bir nevi uzmanlık alanı bu olan insanlar buradaki tehlikeleri görüyor. Doğru bir mü-zakere yapılması ve doğru sonuçların alınabileceği hedeflere yönelmek lazımdır. Nasıl olursa olsun bir anlaşma olması halinde, Kıbrıs Türkü için bir yıkım, bir fela-ket olabilir. Zaten bunun sürdürülebilirliği olmaz. Kıbrıs'ta yeniden bir istikrarsızlık ortamı çıkar. Bu Türkiye'nin yeniden başını belaya sokar. Tabii ki bununla da bera-ber Türkiye'nin bölgedeki güvenlik çıkarları da zedelenir. Örneğin şu anda Doğu Akdeniz'in paylaşım kavgası var. Doğu Akdeniz'in kaynaklarının paylaşımı ve Doğu Akdeniz'de etki kavgası var. Bütün bunlar içerisinde Kıbrıslı Türkün bir sorumluluğu var. O sorumluluk sadece kendine karşı olan bir sorumluluk değil, ait olduğu ulusa bağlı bir sorumluluktur. Türkiye'nin, bölgedeki çıkarlarını gözetebilecek bir hedef ortaya koyması lazım. Bunlar tabii ki söylediğim gibi yorgunluk olduğu zaman ve bu yorgunluk zaman içerisinde saplantılara yol açtığında tehlikeli olabiliyor. Artık olayın artılarını eksilerini inceleyemiyor. Bu tabii ki çok ciddi bir tehlike, buna karşı algı yönetimi politikaları ve kamu diplomasisi çok ciddi bir şekilde devreye girmek mecburiyetinde. Kıbrıs Türkünün ve Türkiye'nin kamu diplomasisi konusunda, algı

yönetimi konusunda notu bana göre "sıfır". Bu konuda son derece uzman olan bir toplumla karşı karşıyayız. Güney Kıbrıs, bu konuda çok ciddi bir şekilde planlama yapan ve çok ciddi bir şekilde bu kaynakları, bu araçları kullanan bir yapıdan bahse-diyoruz. Bakınız Kıbrıs Rum tarafının başarılarından birkaç tanesini sayacak olursak; Avrupa Birliği üyelik projesi bir anlaşma olmazdan önce, Türkiye Avrupa Birliği üye-liği olmazdan önce Kıbrıslı Türkleri Kıbrıs'ta çok ciddi bir dezavantaja sokacak pro-jeydi ve bunu gerçekleştirdiler. Bunu Yunanistan ile birlikte ve koz kullanarak ger-çekleştirdiler. Almanya'ya rest çektiler. Genişlemeyi istiyorsanız, Kıbrıs birinci halka genişlemede olacak dediler. Almanya'nın desteğini alarak bunu sağladılar. İkinci büyük projeleri ise Doğu Akdeniz'de doğalgaz kaynakları ile ilgili bir ön çalışma ya-pıp, bunları tespit edip bunların hemen arasından ilki Mısır, sonra Lübnan, ardından İsrail'le deniz yatağı anlaşmaları yapmalarını. Kıbrıs Türk tarafı ve Türkiye uyurken bunları yaptılar. Bunların amacı ne idi? Avrupa Birliği ittifakı ile Doğu Akdeniz ittifa-kını birleştirmek ve bunu Türkiye'ye ve Kıbrıslı Türklere karşı kullanmaktı. Bunlar çok ciddi planlama, çalışma, müttefik bulma, lobi çalışması yapmayı gerektiriyor. Bü-tün bunları yapmadan sizin fazla bir mesafe kat etme şansınız yok. Bizim uyanmak mecburiyetimiz var. Dünya'nın son teknolojilerini siyasal, etkileşim ve sosyal medya teknolojilerini kullanmak mecburiyetimiz var; ama hani neredeyiz?

Biz günün birinde Kıbrıs'ta suçlanacağız. Biliyoruz ki, Annan Planı nasıl çıktı? Kıbrıs-lılar istedi. Hayır, Kıbrıslılar istemedi öyle çalışmalar yapıldı ki, hem Avrupa Birliği, hem yabancı misyonerler, hem de Türkiye hükümeti tarafından '*Evet diyeceksiniz*' dendi. Aynı şekilde biz baskı altındayız. 'Şu anda parti var mı?' dediniz. İki tane parti var ve görüşlerini söyleyemiyorlar. Türkiye Dışişleri Bakanlığı geliyor, egemenliği-mizi teslim edeceğimiz belgeyi imzalatıyor. Günün birinde ne olacak? Bu yapılan görüşmeler sonunda gene bir oylamaya gidilir veya gidilmez, bilinmez. Ama 'Kıbrıslılar bunu yaptı, ihanet etti' denilecektir. Annan Planı'nda biz, bu sözleri muhatap alıyoruz her zaman için. Onun içindir ki bilinçli olmakta yarar vardır. Biz yöntemi beğenmiyoruz, ama baskıyla da anlaşmayı istemiyoruz. Şunu da söylemeliyim ki, iki tarafın isteği dışında gelişmeler olduğu da bir gerçektir. Kuzey Kıbrıs halkı bir-leşik bir Kıbrıs'a egemenliğini vermeyi kabul etmiyor. Güneye sorarsanız, Türklere yaşamayı istemiyorlar. Gerçek budur; ama baskı nereye yönlendirecek bizleri onu da bilemiyoruz.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilan edildi. Fakat tüm dünyada sanki yasal bir iş yapıl-mamış gibi bir izlenim uyandı. Hâlbuki uluslararası mahkemelerin kararlarına baktı-ğımız zaman son derece yasal bir durum ortaya çıkar. Nasıl çıkar bu? Mesela Kosova konusunda Uluslararası Adalet Divanı bir karar verdi. Kosova'nın bağımsız bir devlet olarak ilanının uluslararası hukuka uygun olduğuna karar verdi. Bir bakıyoruz ki, Kosova'yla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kıyaslandığı zaman arada büyük bir fark var. Kuzey Kıbrıs halkı, eşit ve ortak; bu eşit ortaklıkta ortaklığı bozan Rum tarafı oldu. Bir ortaklıkta ortaklığı bozmak fazla isteyen kurduğu devlet yasal olamaz

diğeri daha yasal olur demektir. Şimdi bununla Kosova'daki durumu kıyaslayalım. Kosova özerk bir bölgeydi. Eşit ve ortak değildi. Biz 1960 Antlaşmasında eşit ve ortaklık. Ortaklığı bozan da Rum tarafıydı. Bizim kurduğumuz devletin hukuk ilkelere göre Rum tarafından daha yasal olması gerekiyor. Buna rağmen biz sesimizi çıkarıp, uluslararası alanda yasal olan bir devletiz diye bir mücadele vermedik; lakin verme hakkımız var ve vermemiz gerekiyor."

SORU 4

"Anayasalar, bir devletin ruhunu, fikriyatını ve dünyaya bakış açısını beraberinde getiren manzumelerdir. Adeta hitap ettiği halkın ortak irade beyanıdır. İşte buna toplumsal sözleşme denmesinin sebebi de budur. Bundan hareketle 2003-2006 yılları arasında çıkartılmak istenen yasalardan 1985 Anayasası'ndaki 159. Maddesine ters düşüyor mu? Biraz teknik bir soru olabilir; ama 2003 yılında Arestis ve buna benzer davalarla mülkiyet hukuku değişmek zorunda kalmıştır. Sizce KKTC'nin iç hukukuna ve Anayasa sistematığına göre 159. maddenin değişmesi, Mal Tanzim Komisyonu'nun kurulması, mülkiyet hukukunun değişmesi bir anayasa ihlali değil midir? Buna göre bu değişim kabul edilmişse, ki edilmiştir, buna bir siyasal tercih olarak mı bakmak lazım, yoksa dış baskının bir sonucu olarak mı değerlendirmek lazım? yoksa Zorunlu Haller Doktrini'ne göre mi değerlendirmek lazım?"

CEVAP 4

"Burada yine bir emsal olayı vardır. Her şeyden önce Kıbrıs, toplu bir göç yaşamış bir adadır. Hatta karşılıklı toplu göçler olmuş bir ülkedir. Buna benzer toplu göçler olan diğer ülkelerde de mal ve mülk sorunu yaşanmıştır. Peki onlar nasıl çözülmüştür? Ona bakmak lazımdır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra birçok toplum da yer değiştirmiştir. Şimdi de birçok toplum yer değiştirmektedir. Onların herhangi birinde Kıbrıs'ta empoze edilmek istenen herhangi bir mülkiyet ve çözüm yöntemi uygulanmış mıdır? Veya başarılı olunmuş mudur? Önce ona bakalım. Bunların hiçbirinde böyle bir şey yok. Çekoslovakya'da büyük bir Alman nüfusu oradan göç etmiştir. Şimdi Avrupa Birliği'ne girdi ve orada yaşayan insanlar geri dönmek istiyor, hayır olamaz diyorlar. Eğer siz geri dönecekseniz, yani Kıbrıs'ta uygulanan ilkeler uygulanacaksa, ben Avrupa Birliği'nden de çıkarım diyor. Tamam, böyle bir şey olamaz diyorlar. Polonya'da aynı durum var. Şimdi Almanya'da aynı durum var. Biz kıyasladığımız zaman ne kadar büyük bir haksızlık olduğunu görüyoruz. Mesela Doğu Almanya'da çok daha başka bir problem var. Dünya, Doğu Almanya'yı, Batı Almanya'yla birleşmeden önce tanıdı. O zaman bizi neden tanımıyorlar. Önce gelip de Biden'in 'siz de Kuzey Kıbrıs'ı tanıyın, sonra zaman içerisinde belki birleşirsiniz Almanya gibi' demesi gerekmez mi? Eğer eşitse, eğer biz de aynı derecede Avrupalı toplumsak demesi gerekmez mi? Orada benim gördüğüm kadarıyla bizim tuttuğumuz yol, dünyadaki bütün ülkelerde olduğu gibi, toplu göç alan yerlerde

olduğu gibi global bir şekilde mülkiyet sorununu çözmeye yoluydu. Dünya o kadar büyük bir baskı yaptı ki, Uluslararası İnsan Hakları Mahkemesi o kadar keskin bir şekilde Rum yandaşı kararlar verdi ki, biz geri adım atmak zorunda kaldık. Bireysel olarak bu sorunu çözmeye yolunu açtık. Bu, bireysel olarak çözüm yolunu seçmemiz, tabii ki Anayasamıza uygun bir şey değildi; ama burada zorlama oldu ve neticede bu yola girdik. Bu yol bile Rumları tatmin etmiyor. İşte önemli olan budur; yani Rumlar tazminat alıp bu işi kapatmak da istemiyorlar. Onlara, tazminat da yetmiyor; eski evlerine dönmek istiyorlar. Bütün istedikleri benim anladığım kadarıyla, dıştan bir hukukçu olarak yorumladığım kadarıyla istedikleri Barış Harekâtı'nın rövanşını almaktır. Belli bir politika sonucunda bunu elde etmektir. Bence elde edemeyeceklerdir. Boşu boşuna uğraşıyorlar ve kendileri daha kötü duruma düşeceklerdir".

SORU 5

"Kendim Azerbaycan vatandaşıyım. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde yüksek lisans öğrencisiyim. Kıbrıs konusunda aradan geçen bu kadar zamana rağmen hala KKTC'nin kendi deniz alanlarını kapsayacak doğal zenginliklerin de hepsini ele alacak genel bir haritasının yapılmadığını biliyorum. Bunu İsrail'in gelip o kadar uzak olmasına rağmen yapmış olması ve Türkiye ile KKTC'nin bunu bugüne kadar yapmamış olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Neden bu zamana kadar böyle bir harita düşünülmüştür?"

İkincisi sorum şu olacaktır; KKTC, bağımsız bir ülke olarak ileride birleşse de birleşme de aradan geçen bu kadar zamanda elini güçlendirecek neler yaptı? KKTC, yarın masaya otursa KKTC, kendi gücüyle ne alabilir? KKTC içinde siyasi denge ve güç hiyerarşi bozulmuş gibi...

Üçüncü sorum ise; İlk önce bendeki izlenim, KKTC bağımsızlığına kavuştu; ama KKTC'ye sahip çıkılmıyor gibi bir izlenimim var. Yani Türkiye, konuya müdahil oldu ve KKTC bağımsızlığını ilan etti. Kıbrıs Türk halkı buna hazır değilmiş gibi görüyorum. Eğer bir yanlım varsa lütfen düzeltin. Türkiye geldi ve KKTC'yi kurdu; ada insanı ise buna sahip çıkmıyorlar gibi geldi bana...

Bir başka sorum, Türkiye ekonomik destek vermezse, KKTC kendi ayakları üzerinde durabilecek mi?"

CEVAP 5

"Münhasır ekonomik bölge ile ilgili şu anda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında bir anlaşma yapılmış durumda ve taraflar arasında bir sınır çizilmiştir. Sadece öteki bölgelere uzatılmamıştır. Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölgesi diye iddia edilen bölge belirlenmiş; ancak hâla diğer bölgelere ilerletile-

memiştir. Türk tarafı halen daha Mısır'la anlaşma yapmamıştır. Zira Mısır, Rumlarla anlaşma yapmıştır. Burada uluslararası hukuka göre anlaşma yapılabilir; ancak Türkiye'nin bir başka çekincesi daha vardır. Örneğin Ege Denizi'nde de aynı durumlar söz konusudur. Bu bölgede Yunanlılarla da büyük bir anlaşmazlık var. Yapılan anlaşmayla iki tarafın da bölgede petrol arama yapması durdurulmuştur. Aslında hukukî yönden bazı şeyleri yaptırmanız, gücünüze ve iradenize bağlı. Güçlü olduğunuz zaman Münhasır Ekonomik Bölgenizi elde edebilirsiniz.

Gelelim diğer sorulara... Azerbaycan'la KKTC arasında doğru bir mukayese olmaz. Çünkü Kıbrıs Türklüğü, çok zor ve emsali az görülecek bir millî direniş ortaya koymuştur. Türk Mukavemet Teşkilatı vb. teşkilatların Türk Silahlı Kuvvetleri'nin öncesinde başlayan bir direnişi vardır. Bedel ödenmemiş demek, çok büyük bir haksızlık olur. Azerbaycan bağımsızlığını 1991 yılında SSCB'nin Rusya Sovyet'i ayrıldıktan sonra alabildi. Bağımsızlık sürecinde ödediği bedel 20 Ocak 1990 tarihinde Bakü'ye Sovyet müdahalesi dışındaki can kayıpları ya da bedeller olarak değerlendirilemez. Azerbaycan, asıl kaybı Ermenistan'ın kullanılması suretiyle Karabağ'da verdi. Ancak KKTC'nin halkı doğrudan doğruya yok edilmeye yönelik bir politikaya karşı fiilî bir direniş ortaya koydu. Burada parmak hesabı yapılmaz. Bu açıdan bakılırsa Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan önce İstiklal Harbi'mize neden olan işgal, sizin şu anda yaşadığınız Azerbaycan'ın işgaline çok benzer küçük bir saldırgan komşu tarafından, zayıf anınızda Anadolu'nun ortasına kadar gelmiş Yunanistan gibidir. Türkiye, o harbi acaba ordunun ve milletin yüzde kaç ile kazanmıştır? Dolayısıyla bedel ödendiğinin farkında olmayan Kıbrıs Türkleri de olabilir. Bu, Kıbrıs Türklüğünün bu işin farkında olmadığı ya da bedel ödemediği anlamına kesinlikle gelmemelidir. Dolayısıyla o mukayeseyi çok doğru bulmadığımı belirtmek istedim".

"KIBRIS'TA ÇÖZÜM SONRASI BEKLENTİLERİN KARŞILANMASI" ÇALIŞTAY PROGRAMI 24 Mayıs 2014 / Ankara

10.30 - 11.30 Açılış ve Protokol Konuşmaları

Hikmet EREN / EkoAvrasya Yönetim Kurulu Başkanı
Prof. Dr. Fırat PURTAŞ / TÜRKSOY Genel Sekreter Yrd.
Tülay SELAMOĞLU / T.B.M.M. Ankara Milletvekili
Dr. Sinan OĞAN / Iğdır Milletvekili
Feramuz ÜSTÜN / T.B.M.M. Gümüşhane Milletvekili
Nevzat PAKDİL / Türk Parlamenterler Birliği Başkanı
Dr. Sibel SİBER / KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı

11.30 - 13.00 I. Oturum Başkan: Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK / Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Salih SANER / Kuzey Kıbrıs ODTÜ Öğretim Üyesi
"Hidrokarbon-Enerji Kaynaklarının Müzakere Sürecine Olumlu ve Olumsuz Etkileri"

Taner ERGİNEL / KKTC Anayasa Mahkemesi Eski Başkanı
"Kıbrıs'ta Kurulması Düşünülen Federal Anayasanın Hukuk Sistemi ve Tarafların Açmazları"

Ergun OLGUN / KKTC Cumhurbaşkanı Eski Müsteşarı
"Tasarlanan Federal Kıbrıs Devleti'nde Yönetimin Paylaşılması ve Çıkabilecek Sıkıntılar ve Çözüm Önerileri"

13.00 - 14.00 Öğle Yemeği

14.00 - 16.00 II. Oturum Başkan: Prof. Dr. Salih SANER / Kuzey Kıbrıs ODTÜ Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Hüseyin GÖKÇEKUŞ / KKTC YÖDAK Başkanı
"Olası Bir Anlaşma Halinde KKTC'deki Üniversitelerin Durumu ve Sağlayabileceği Katkıları"

Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK / Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

"Kıbrıs'ta Bir Anlaşma Halinde Toprak Mevhumu ve Muhtelif Mülkiyet Sorunları"

Yusuf KANLI / Hürriyet Daily News Gazetesi Yazarı

"Kıbrıs'ta Barış ve Çatışma Kültürünün Müzakere Sürecine Etkileri"

16.00 - 18.00

III. Oturum

Başkan: Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK / Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Talip ATALAY / KKTC Din İşleri Başkanı

"Kıbrıs'ta Dinlerarası İletişim ve Barış Kültürüne Katkısı"

Doç. Dr. Yalçın SARIKAYA / Giresun Üniversitesi Öğretim Üyesi

"Türk Dünyası Perspektifinden Kıbrıs'a Bakmak"

Dr. Mustafa Kemal KASAPOĞLU / Vakıflar Genel Müdürlüğü Uzmanı

"Vakıflar Hukukuna Göre Maraş'ın Durumu ve Sonuçları Üzerinde Değerlendirmeler"

18.00 - 18.30

Sonuç Bildirisi

Dr. Sibel SİBER / KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı

Nevzat PAKDİL / Türk Parlamenter Birliği Başkanı
TBMM Kahramanmaraş Milletvekili

Feramuz ÜSTÜN / TBMM Gümüşhane Milletvekili

Prof. Dr. Fırat PURTAŞ / TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı

Dr. Sinan OĞAN / TBMM Iğdır Milletvekili

Hikmet EREN / Avrasya Ekonomik İlişkiler Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı

Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK / Gazi Üniversitesi Öğretim Üyesi
Çalıştay Koordinatörü

